

**Biologische uitgangsmateriaal voor 2007 -
het opstellen van criteria voor en vullen van de
nationale annex 2007.**

*Eindrapportage met het advies van de expertgroepen aan het ministerie van
Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit*

**Edith Lammerts van Bueren, Coen ter Berg, Gwendelyn Gordijn
Louis Bolk Instituut
november 2007**

Inhoud

1. Inleiding

- 1.1. Aanleiding
- 1.2. Doel
- 1.3. Werkwijze en tijdsplan
- 1.4. Expertgroepen
- 1.5. Uitvoering

2. Voorbereiding Expertgroepen bijeenkomsten

- 2.1. Samenstellen aanbodslijsten per gewasgroep
- 2.2. Voor- en nabereiding expertgroepbijeenkomsten
- 2.3. Status en verantwoordelijkheid van de expertgroepen
- 2.4. Expertgroepbijeenkomsten
- 2.5. Beoordelingscriteria
- 2.6. Skal-ontheffingslijsten

3. Verslagen van de expertgroepenbijeenkomsten

- 3.1. Aardappel
- 3.2. Granen
- 3.3. Voedergewassen, grassen en groenbemester
- 3.4. Groentengewassen deel 1, bedekte teelt
- 3.5. Groentengewassen deel 2, open teelt
- 3.6. Samenvatting van het advies van de expertgroepen m.b.t. plaatsing in categorie 1, 2 en 3

4. Algemene evaluatie en conclusies

Bijlagen

1. Adreslijst van aanbieders van biologisch uitgangsmateriaal 2004
2. Brief Aankondiging traject nationale annex biologisch uitgangsmateriaal 2006
3. Brief aan de expertgroepleden
4. Toelichting advies over zaaiuien
5. Ontheffingen per ras, aangevraagd voor aardappelen 2004-2006
6. Ontheffingen per ras, aangevraagd voor granen 2004-2006
7. Ontheffingen per ras, aangevraagd voor voedergewassen, grassen en groenbemesters 2004-2006
8. Ontheffingen per ras, aangevraagd voor vruchtgewassen bedekte teelt 2004-2006
9. Ontheffingen per ras, aangevraagd voor overige groenten 2004-2006
10. Totaal overzicht van de ontheffingsaanvragen 2004-2006
11. Aanbodslijst bio-uitgangsmateriaal Aardappelen 2007
12. Aanbodslijst bio-uitgangsmateriaal Granen 2007
13. Aanbodslijst bio-uitgangsmateriaal Voedergewassen, grassen en groenbemesters 2007
14. Aanbodslijst bio-uitgangsmateriaal Vruchtgewassen bedekte teelt 2007
15. Aanbodslijst bio-uitgangsmateriaal Overige Groenten 2007

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Evenals de voorgaande vier jaren heeft ook dit jaar het Louis Bolk Instituut (LBI) in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) het traject begeleid om tot een gedragen advies te komen vanuit de sector (zaadbedrijven en telers) met betrekking tot de invulling van de nationale Annex Biologisch Uitgangsmateriaal 2007. Deze Nationale Annex is de lijst met (sub)gewassen waarvoor geen ontheffing zal worden verleend voor het gebruik van gangbaar vermeerderd uitgangsmateriaal in de biologische landbouw.

1.2. Doel

Het doel van de opdracht aan het Louis Bolk Instituut is met behulp van expertgroepen een gedragen advies uit te brengen aan LNV-DL over het volgende:

- a. De te hanteren criteria voor de beoordeling van het rassenaanbod op geschiktheid voor de nationale annex 2007.
- b. De (sub)gewassen die in aanmerking komen voor de nationale annex 2007. Voor deze (sub)gewassen zal in NL geen derogatie zal worden verleend. Waar aan de orde is ook een verwachtingen voor 2008 besproken.
- c. De (sub)gewassen die in aanmerking komen voor categorie 2. De categorie bevat (sub)gewassen waarvoor wel biologisch vermeerderde rassen aangeboden worden, maar waarvan het assortiment nog niet dekkend genoeg.

1.3. Werkwijze en tijdsplan

Tabel 1. Tijdsplan voor het opstellen van de Nationale Annex 2007

• Opdracht ontvangen van LNV	25 juli
• LBI verzendt per email de brief (namens LNV) met de aankondiging van het traject Annex 2007 naar betrokkenen (zaadbedrijven, belangenorganisaties en Productwerkgroepen)	27 juli
• LBI stuurt zaadbedrijven een e-mail met een excel-format voor het invullen van het rassenaanbod voor 2007.	26 augustus
• Advies van belanghebbenden over de samenstelling expertgroepen	15 sept.
• Deadline inlevering rassenaanbod door zaadbedrijven	16 sept.
• Verwerken van de gegevens; compleet maken en in totaal overzichten plaatsen	19 – 30 sept.
• Uitnodiging met bijlagen versturen naar de expertgroepenleden	30 sept.
• Expertgroepenleden informeren ter voorbereiding van de expertgroepbijeenkomst bij hun achterban	3 – 24 okt.
• Expertgroepbijeenkomsten te LBI/Driebergen	Aardappel.: 24/10 ocht Voedergew.: 24/10 mi Graan : 24/10 mi Glasgr.: 26/10 ocht. Vollegr.: 26/10 mi
• Opstellen conceptrapport + aanvullende gegevens opvragen	31 okt t/m 4 nov
• Conceptverslag + aanvullende gegevens naar expertgroepenleden voor commentaar	4 - 11 nov
• Versturen van het eindrapport naar LNV	14 nov.
• Definitieve vaststelling Nationale Annex 2007 door LNV	1 december 2006

1.4. Expertgroepen

In afstemming met de belangenorganisaties Plantum NL en Biologica zijn de expertgroepen samengesteld uit,:

- Gebruikers: telers, Biologica, LTO-vakgroep Biologische Landbouw
- Aanbieders: zaadbedrijven, Plantum NL
- Overheid: LNV, Naktuinbouw (biodatabase)

Waar nodig is rassenkennis aangevuld met experts uit het rassenonderzoek (PPO/PRI en LBI) en zijn de Skal ontheffingenlijsten gebruikt.

De expertgroepen zijn naar gewasgroep ingedeeld:

- Aardappelen
- Granen en Voedergewassen/grassen
- Groenten deel 1, bedekte teelten
- Groenten deel 2, onbedekte teelten

1.5. Uitvoering

Het project is uitgevoerd door het Louis Bolk Instituut: Edith Lammerts van Bueren en Coen ter Berg. HAS-stagiaire Gwendelyn Gordijn heeft voor dit project een overzicht kunnen maken van de al of niet verleende Skal-ontheffingen in de afgelopen drie jaar, en heeft een bijdrage geleverd aan de verslaglegging van de expertgroepbijeenkomsten.

2. Voorbereiding expertgroepenbijeenkomsten

2.1. Samenstellen aanbodslijsten per gewasgroep

Dezelfde werkwijze als in de voorgaande jaren is gehanteerd. De zaadbedrijven die vorig jaar op de lijst van aanbieders (zie Bijlage 1) hebben gestaan of die contact hebben opgenomen met het LBI zijn per brief vanuit LBI benaderd omtrent de procedure en het tijdstraject voor de nationale Annex 2007, zie Bijlage 2. De overige zaadbedrijven zijn via de nieuwsbrief van Plantum NL op de hoogte gesteld van dit project.

Vervolgens hebben de potentiële aanbieders vanuit het LBI per email het verzoek gekregen binnen drie weken hun aanbod kenbaar te maken in de bijgeleverde excel formatten. Ter informatie was ook de door hen ingevulde aanbodslijst van 2006 bijgevoegd. Evenals andere jaren zijn ook dit jaar de meeste lijsten zeer voorspoedig volgens tijdsplanning ingevuld en ingestuurd.

2.2. Voor- en nabereiding expertgroepbijeenkomsten

LBI heeft de samenstelling van de expertgroepen afgestemd Plantum NL, Biologica, de Productwerkgroepen Biologische Open Teelten en Bedekte Teelten, en LTO-vakgroep Biol.Ldb. Voor een effectieve vergadering is het belangrijk de groepen in een werkbare grootte te houden en vooraf aanvullende informatie te verzamelen bij diverse gewasspecialisten uit de biologische sector, zoals gespecialiseerde telers en onderzoekers uit het rassenonderzoek van PPO, PRI en LBI. Omdat de aanbieders van granen grotendeels overlap vertoonden met die van de voedergewassen zijn deze evenals vorig jaar in de expertgroepbijeenkomst gecombineerd. De deelnemers van de expertgroepen kregen vanuit LBI naast de inventarisatielijst met rassen ook de procedure toegestuurd met het verzoek om de bijeenkomst goed voor te bereiden en de achterban te raadplegen, zie bijlage 3.

2.3. Status en verantwoordelijkheid van de expertgroepen

De expertgroepen leveren een advies aan het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV) over de geschiktheid van het aanbod biologisch vermeerderde rassen per (sub)gewas en het in aanmerking komen voor wel of niet plaatsen van een (sub)gewas op de nationale annex. De expertgroep baseert zijn advies op basis van het rassenaanbod dat op de inventarisatielijsten vermeld staat, die het Louis Bolk Instituut met behulp van de zaad- en pootgoedbedrijven tot stand heeft gebracht, met eventuele aanvullingen ter vergadering. Het advies is vervolgens als concept naar de expertgroepleden ter aanvulling en correctie gestuurd (per email). De deelnemers hebben daarmee een week de mogelijkheid gehad het concept aan hun achterban terug te rapporteren en draagvlak te toetsen. Vervolgens is het verslag na verwerking van commentaar naar dhr. C. van Winden/sector manager uitgangsmateriaal van LNV gestuurd. Directie Landbouw van LNV is verantwoordelijk voor de uiteindelijke beslissing over plaatsing van gewassen op de Nationale Annex, dat wil zeggen de lijst van (sub)gewassen waarvoor geen ontheffing meer verleend wordt voor gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal.

De telers die zitting hebben in de expertgroepen zijn in nauw overleg met de belangenorganisaties uitgekozen zodat de verschillende teelten per gewasgroep voldoende gedekt zijn met betreffende rassenkennis. Niet iedere teler heeft een voldoende brede rassenkennis om sectorbreed te oordelen. Daarom is het van belang dat de genodigden zich realiseren dat zij een zekere verantwoordelijkheid dragen jegens de sector en adequate informatie moeten verzamelen om zinvol bij te dragen aan de expertgroepbijeenkomst.

2.4. Expertgroep bijeenkomsten

Op dinsdag 24 oktober 2006 vonden in Driebergen op het Louis Bolk Instituut de volgende expertgroep bijeenkomsten plaats:

- 10.30 – 12.30 uur Aardappelen
- 13.30 – 15.30 uur Voedergewassen, grassen en groenbemestingsgewassen
- 15.30 – 17.00 uur Granen

Op donderdag 26 oktober 2006 vonden in Driebergen op het Louis Bolk Instituut de volgende expertgroep bijeenkomsten plaats:

- 10.00 – 12.30 uur Groenten, deel 1: bedekte teelten
- 13.30 – 17.00 uur Groenten, deel 2: overige groenten bedekte en open teelten

Getekende aanwezigheidslijsten zijn tijdens de vergadering getekend, en zijn met het advies aan LNV gestuurd.

2.5. Beoordelingscriteria

Conform de procedure van voorgaande jaren is tijdens de expertgroepzittingen het aanbod rassen per (sub)gewas getoetst aan de volgende criteria:

- a. Zijn de hoofdassen aanwezig?
- b. Dekt het assortiment alle teeltperioden en gebruikersdoeleinden?
- c. Is opdeling van een gewas in subgewassen wenselijk?
- d. Zijn de rassen binnen een (sub)groep uitwisselbaar?
- e. Zijn er meer dan 2 aanbieders?
- f. Indien het een klein gewas (areaal) betreft met 1 aanbieder, maar wel geschikte ras(sen) bevat voor de Annex 2007, en dit ook bevestigd is de ontheffingslijst van Skal over het afgelopen jaar (jaren), dan kan het gewas toch op de annex geplaatst worden.
- g. Indien assortiment niet dekkend genoeg is, wat is er dan nodig om dit wel dekkend te krijgen voor 2007 of later?

2.7. Skal-Ontheffingslijsten

Skal heeft lijsten geleverd van de ontheffingen die aangevraagd zijn in de afgelopen jaren (2004-2006). De ontheffingslijst van jan-sept 2006 is aan de expertgroepleden meegestuurd ter voorbereiding. LBI heeft voor dit eindrapport een 3-jarige overzicht gemaakt van alle ontheffingen die zijn aangevraagd, zie bijlagen 5 t/m 10. Hieronder staan de type redenen die men bij de ontheffingen moet vermelden:

- 1 Van dit gewas staat geen enkel ras op de database vermeld
- 2 Geen enkele leverancier kan dit biologisch uitgangsmateriaal voor zaaien/planten leveren, terwijl aanvrager het wel tijdig heeft besteld.
- 3 Het gevraagde ras staat niet in de databank en de aanvrager verklaart hierbij dat geen van de rassen die wel in de database staan geschikt is voor zijn productie.
- 4 Het ras wordt gebruikt voor onderzoek, tests in kleinschalige veldproeven of voor instandhouding van het ras, waarmee het Ministerie van LNV heeft ingestemd.
- 5 Gewas staat vermeld op annex, Ministerie van LNV heeft toestemming gegeven voor uitzondering.

Deze lijsten kunnen een goede bron voor feed-back zijn naar zowel de telers als naar de zaadbedrijven voor een betere afstemming van vraag en aanbod.

Verslagen van de expertgroepenbijeenkomsten

3.1. Aardappelen

3.1.1. Deelnemers

- *Telers:* J. Melgers, W. te Winkel, S. Dudink
- *Kweekbedrijven:* L. van Zanten-Van Rijn, J. Vergroesen-Bioselect, C. Bouma-Carel Bouma
- *Waarnemers:* R. Haegens-Naktuinbouw
- *Discussieiders:* C. ter Berg en E. Lammerts van Bueren-LBI
- *Notulist:* G. Gordijn-LBI

Niet aanwezig: *Kwekers:* W. van der Ree-Nedato, M. Franzen-Bonna Terra, M. van de Velde-M. van de Velde. *Telers:* H. Risseeuw. *Waarnemers:* A. v.d. Hurk/Plantum-NL, M. Raaijmakers-Biologica.

3.1.2. Beoordeling rassenaanbod Aardappel-tafel, zie aanbodlijst in bijlage 11

Terugblik op aanbod van pootgoed voor het teeltseizoen 2006

Er werd een tekort aan pootgoed verwacht in 2006 maar voor het overgrote deel konden de Nederlandse afnemers bediend worden met Nederlands bio-pootgoed. Mede door gangbaar pootgoed aan het buitenland te verkopen. Ook zijn er gangbare partijen S-pootgoed aangekocht om bio-E pootgoed te telen. In sommige gevallen is bio-pootgoed uit het buitenland gehaald. De kweekbedrijven houden soms bepaalde maten over, zoals te kleine maten 28-35 van Santé.

- De expertgroep oordeelt dat maten geen reden voor ontheffing mogen zijn, ook niet als vlak voor het pootseizoen land vrijkomt. Het is dus zaak voor telers die persé een bepaalde maat willen hebben om op tijd te bestellen.

Algemene verwachting kwaliteit en kwantiteit van het pootgoed voor 2007

Het groeiseizoen voor pootaardappelen verliep goed met een late komst van de Phytophthora. Veel pootgoed is voor de regen binnengehaald. Door het warme weer vertonen sommige partijen veel virus (meer dan andere jaren). Niet alle partijen zijn al door de nacontrole gekeurd, maar bij sommige kweekbedrijven is rond de 20% verlaagd door kwaliteitsproblemen. De verwachting is desondanks dat er geen problemen zullen optreden bij de vroege rassen. Ook bij de midden/late rassen is de verwachting dat het aanbod voldoende moet kunnen zijn.

Segmentatie in subgroepen

Teeltperiode:

Het aanbod wordt evenals voorgaande jaren opgesplitst in vroeg en midden/laat. De rassen per segment dienen onderling uitwisselbaar te zijn. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen vroege rassen, met een vroegheidscijfer van 7 of hoger en de midden/late rassen met vroegheidscijfers lager dan 7. Vroege rassen die doorgroeien en ook bewaarbaar zijn worden in beide categorieën geplaatst.

- De expertgroep oordeelt dat de uitwisselbaarheid bij vroege rassen alleen geldt voor Biogold, Junior, Novella en Triplo. Voor Agata is geen Nederlandse markt (exportras) en Arinda komt niet op de database, want is alleen geschikt om in het buitenland te telen.
- Janine is een nieuwkomer en blijkt bij navraag pas in 2008 verhandeld te mogen worden; Timate hoort niet in de vroeg categorie, maar in de midden/late.

De hoofdassen voor de gele midden/late groep zijn momenteel: Biogold, Terragold, Santé, Agria, Ditta en Remarka. Hiervoor wordt voldoende aanbod verwacht.

- De expertgroep verwacht dat het aanbod pootgoed voor het midden/late, gele segment voldoende zal zijn.

Schilkleur

In de expertgroep vorig jaar is geconcludeerd dat de uitwisselbaarheid van rode rassen met gele rassen redelijk geaccepteerd wordt door de markt, maar dat dat kan veranderen in de toekomst. Ondanks de afspraak voor 2006 dat rood uitwisselbaar moet zijn met geel, en er dus voor rood geen ontheffing verleend kan worden, is er toch door Skal ontheffing verleend toen de voorraad op was.

Dit jaar is besloten om voor rode aardappelen toch een aparte categorie te maken omdat dit voor de markt belangrijke kansen biedt. Eigenlijk zijn er nog geen echt goede rode rassen, het aantal rode rassen voor de biologische landbouw is beperkt. Kuroda wordt in het buitenland geteeld, en het areaal Raja is uitgebreid. Rood pootgoed is in principe uit het buitenland aan te vullen, als tijdig wordt besteld. Er is een specifieke markt voor Bimonda, maar het is twijfelachtig of Bimonda voldoende door de nacontrole komt. Het ras is moeilijk probleemloos biologisch te telen, een reden dat de expertgroep moeite heeft om voor zo'n ras dat eigenlijk niet in de biologische teelt thuis hoort ontheffing te verlenen als het op is.

- De expertgroep stelt voor om voor rode rassen een aparte categorie te maken, maar slechts ontheffing te verlenen tot 1 februari indien voor die datum het pootgoed niet meer beschikbaar is. Late aanvragen zullen dus op geel over moeten gaan.

Nieuwe rassen

In de categorie midden/laat is Spirit een nieuw ras met nog een klein areaal. Appell (te riskant gebleken voor knolphytophthora) en Focus zijn uit het bio-assortiment verdwenen.

Conclusie:

- De expertgroep concludeert dat het gehele aanbod tafelaardappelen voldoende breed is om alle segmenten van tafelaardappel op de nationale annex 2007 te plaatsen.

3.1.3. Beoordeling rassenaanbod Aardappel - frites en verwerking

Het aangeboden assortiment is voor 2007 voldoende. Omdat in eerdere jaren vleeskleur (lichtgeel, wit en geel) voor de verschillende verwerkingsdoeleinden niet uitwisselbaar bleek, is vorig jaar de vleeskleur opgedeeld in segmenten. Er zijn geen ontheffingsaanvragen gedaan. Er is geen aanbod meer van Innovator (wit), maar desondanks verwacht de expertgroep niet dat dit een probleem zal vormen. Het is een klein segment en Agria is het hoofd ras voor zowel chips als frites.

Conclusie

- Categorie wit kan weggelaten worden.
- Aanbod is voldoende dekkend om de overige segmenten op de nationale annex te plaatsen.

3.1.4. Samenvattende conclusies Aardappel

- Het voorliggende aanbod aan aardappelrassen voor 2007 is voor zowel segment 'tafel' als voor 'frites en verwerking' voor de huidige markt voldoende breed en van voldoende verschillende aanbieders om de huidige sector met redelijkheid in 2007 te bedienen. Het gewas aardappel kan dus in zijn geheel in categorie 1, nationale annex 2007, blijven.
- Wegens beperkte uitwisselbaarheid tussen segmenten en voor de helderheid in verlening ontheffing bij calamiteiten, is het advies om aardappelen op te delen in de volgende segmenten:
 - 1) Aardappel-tafel-vroeg (vroegheidscijfer 7 of hoger)
 - 2) Aardappel-tafel-midden/laat-geel
 - 3) Aardappel-tafel-midden/laat-rood (alleen ontheffing mogelijk tot 1 febr in die gevallen dat er geen roodschillige rassen meer aangeboden worden, daarna geen ontheffing meer mogelijk en moet naar gele rassen uitgeweken worden)
 - 4) Aardappel-frites/verwerking-vroeg
 - 5) Aardappel-frites/verwerking-midden/laat-lichtgeel

6) Aardappel-frites/verwerking-midden/laat-geel

- De uitwisselbaarheid bij vroege rassen geldt alleen voor Biogold, Junior, Novella en Triplo. Voor Agata is geen Nederlandse markt (exportras) en Arinda komt niet op de database, want is alleen geschikt om in het buitenland te telen.
- De expertgroep stelt voor om voor midden/late-rode rassen een apart segment te maken, maar slechts ontheffing te verlenen tot 1 februari indien voor die datum het roodschillige pootgoed niet meer beschikbaar is. Late aanvragen zullen dus op geel over moeten gaan.
- De expertgroep oordeelt dat maten geen reden voor ontheffing mogen zijn, ook niet als vlak voor het pootseizoen land vrijkomt en laat besteld wordt. Het is dus zaak voor telers die persé een bepaalde maat willen hebben om op tijd te bestellen.
- Naast het feit dat er met betrekking tot aardappel in zijn totaliteit nog steeds dringend behoefte is aan nieuwe, sterke rassen die onder biologische teelt goed presteren en voldoende resistent zijn tegen phytophthora, blijft met name het assortiment rode rassen achter met een beperkte keuze.

3.2. Granen

3.2.1. Deelnemers

- *Telers*: J. Melgers, W. te Winkel
- *Zaadleveranciers*: A. den Bakker-Agrifirm, R. Joppe-Ekova, L. v.d. Weerd-Barenbrug Holland
- *Discussieleiders/projectuitvoerders*: C. ter Berg en E. Lammerts van Bueren-LBI
- *Notulist*: G. Gordijn-LBI

Niet aanwezig: *Telers*: H. Risseeuw, T. Saat, A.v.d. Hurk/Plantum-NL, M. Raaijmakers-Biologica.

3.2.2. Beoordeling rassenaanbod Granen zie aanbodlijst in bijlage 12

Database

Er zijn opmerkingen gemaakt dat het wenselijk is dat de database actief opgeschoond wordt. Er staan nog oude aanmeldingen van enkele jaren terug in en dienen verwijderd te worden. Dit zal aan de database manager worden doorgegeven.

Ontheffingen 2006

Er hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan.

Wintertarwe

Er worden twee rassen aangeboden. Het beperkte aanbod van twee aanbieders (LD, Ag) is geen probleem, want het areaal is beperkt en men kan of via het buitenlandse aanbod andere rassen proberen te verkrijgen, of zelf een ras vermeerderen voor eigen gebruik of overstappen naar zomertarwe.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Zomertarwe

Het rassenaanbod wordt door de expertgroep als voldoende beoordeeld om op de annex te plaatsen. De vraag is nog wel hoe de kwaliteit van het zaad is, aangezien een deel niet voor de regenperiode is binnengehaald.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Gerst

Voor de wintergerst worden nog geen rassen aangeboden, maar de verwachting is dat voor zaai in september 2007 het aanbod wintergerst uit het buitenland voldoende zal zijn. Aanbod zomergerst voor voergerst en voor brouwgerst is voldoende.

- (alle segmenten) handhaven op de nationale annex 2007.

Rogge

Winterrogge voor zowel voer, bakken als groenbemester wordt in voldoende mate aangeboden, waarbij *Nikita* een hoofdrol is. Daarom bij winterrogge geen opsplitsing in segmenten.

Zomerrogge is een zeer klein product en moeilijk/niet verkrijgbaar; zomerrogge wordt gebruikt om slecht gelukte stukken winterrogge bij te zaaien.

Bladrogge is een ander gewas (kruising rogge en gras?) waarvoor het ras *Humbold* gebruikt wordt in gangbare mengsels als *Nitrafix* en *Demarage*. *Humbold* is niet biologisch beschikbaar.

- Winterrogge handhaven op de nationale annex voor 2007.
- Zomerrogge in categorie 3 laten staan.

Haver

Beperkt areaal en alleen als zomerhaver verkrijgbaar. Er is 1 ras erbij gekomen. Aanbod is daarmee vergroot.

- Zomerhaver handhaven op de nationale annex 2007.

Triticale

Voor wintertriticale is voldoende aanbod. De categorie zomertriticale kan weg want wordt niet gevraagd en niet aangeboden.

- Wintertriticale handhaven op nationale annex voor 2007.

Spelt

Deze categorie is nieuw. Er wordt alleen winterspelt aangeboden, deze plaatsen op categorie 2. De aangeboden (Duitse) rassen zijn voor regionaal geteelde gewassen. Kleine markt.

- Winterspelt op categorie 2 plaatsen.

3.2.3. Samenvattende conclusies Granen

- Winter- en zomertarwe, zomer- en wintergerst, winterrogge, zomerhaver en wintertriticale op de nationale annex voor 2007 gehandhaafd worden.
- Winterspelt aan categorie 2 toevoegen.
- Zomerrogge op categorie 3 handhaven.

3.3. Voedergewassen, grassen en groenbemesters

3.3.1. Deelnemers

- *Telers*: J. Melgers, M. van Liere, W. te Winkel
- *Zaadleveranciers*: A. den Bakker en K.Kruiger-Agrifirm; L. v.d. Weerd-Barenburg Holland; R. Joppe-Ekova; R.Boons-Innoseeds, B. Bles-Euro Grass, W. van Maanen
- *Waarnemers*: R. Haegens,
- *Discussieiders/projectuitvoerders*: C. ter Berg en E. Lammerts van Bueren/LBI
- *Notulist*: G.Gordijn-LBI

Niet aanwezig: kwekers: G. Frijns, J. Velthuis/Force Limagrain, H.Capello-Limagrain Advanta, A.v.d. Hurk/Plantum-NL.M. Raaijmakers-Biologica.

NB uitvoerige schriftelijke rasinformatie van N. van Eekeren-LBI tevoren toegestuurd aan de discussieiders die dit ter vergadering ingebracht hebben.

3.3.2. Beoordeling rassenaanbod voedergewassen, zie aanbodlijst in bijlage 13

Luzerne

Er wordt maar 1 (goed) ras aangeboden. Vorig jaar was er niet genoeg, nu wel. Er is vorig jaar voor diverse rassen ontheffing gevraagd

- Handhaven op categorie 2.

Snijmaïs

Aanbod rassen was in 2006 voldoende (geen ontheffingen gevraagd in 2006) en dit wordt voor 2007 ook verwacht. Aanbod is iets veranderd. *Rosalie* is wel weggevallen uit het assortiment, maar aanbod lijkt voldoende. Aanbeveling om telers meer sturing aan aanbieders te laten geven voor passend aanbod.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Korrelmaïs (CCM, maiskolvensilage)

Aanbod rassen was in 2006 voldoende en dit wordt voor 2007 ook verwacht.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Voererwten

Het ras *Harnas* is wel goed, maar geen plaatsing op annex, omdat: één ras en één aanbieder.

- Handhaven in categorie 2.

Veldbonen

Geen aanbod.

- Handhaven in categorie 3

Zonnebloem

Geen aanbod

- Handhaven in categorie 3.

3.3.3. Beoordeling rassenaanbod Groenbemesters , zie aanbodlijst in bijlage 13

Bladrammenas

Aanbod uitgebreid

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Facelia

Geen aanbod.

- Handhaven in categorie 3.

Gele mosterd

Geen verandering in aanbod.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Perzische klaver

Geen aanbod

- Handhaven in categorie 3.

Alexandrijnse klaver

Geen aanbod

- Handhaven in categorie 3.

Rode klaver

Gebruik rode klaverrassen levert al twee jaar problemen. Aanbod voor de voorjaarszaai (onderzaai akkerbouw) is voldoende, maar de septemberzaai (veehouderij doorzaai voor in tweejarig grasland) niet. Voor veehouders is persistentie van rode klaver een belangrijk punt. Met *Merviot* (oud ras) kunnen veehouders goed uit de voeten maar is nu niet meer beschikbaar. Het nieuwe ras *Astur* is een topas en onmisbaar voor veehouders, maar is teruggetrokken omdat de zaadteelt is mislukt. *Rotra* en *Titus* worden niet gezien als een vervanger van *Astur*. Er is gesproken om rode klaver voor 2007 in twee segmenten op te delen: akkerbouw en weidebouw, maar dit is niet te hanteren voor Skal. Barenbrug hoopt *Astur* voor 2008 wel beschikbaar te hebben. Omdat het een complex probleem is, en omdat een topas als *Astur* de sector niet mag worden onthouden, en van de andere rassen die bio beschikbaar zijn te weinig kennis is, is na een lange discussie het voorstel om rode klaver voor 1 jaar van de annex af te halen en te kijken wat er aan ontheffingen komen, in de verwachting dat *Astur* voor 2008 wel beschikbaar komt.

- Terugtrekken van de nationale annex 2007, en in categorie 2 plaatsen.
- Er is rassenonderzoek onder biologische teelt nodig om meer informatie te krijgen over de overige beschikbare biologisch vermeerderde rassen.

Witte klaver

Er is bij de leveranciers nog niet bekend wat er beschikbaar is, omdat het zaad nog moet worden geoogst. Rond juli weten de zaadleveranciers meer. Witte klaver wordt in akkerbouw als onderteelt gebruikt, maar voor grasland moet het winterhard zijn. *Huia* is niet winterhard. Als per 1 juli zowel *Alice* als *Riesling* beschikbaar zijn, dan kan witte klaver alsnog op de nationale annex 2007 worden geplaatst.

- Voorlopig handhaven in categorie 2, mogelijk per 1 juli 2007 op nationale annex

Rogge

Aanbod ongewijzigd

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Voederwikke

Aanbod/leverbaarheid is weliswaar onzeker, maar de verwachting is dat er rassen beschikbaar komen uit het buitenland.

- Van categorie 3 naar categorie 2 plaatsen.

3.3.4. Beoordeling rassenaanbod Grassen, zie aanbodslijst in bijlage 13

Grasmengsels

Aanbod is voldoende en deze (vorig jaar ingestelde) categorie werkt naar tevredenheid.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Engels raaigras

Voldoende aanbod voor 2007.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Italiaans raaigras

Voldoende aanbod voor 2007.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Westerwold raaigras, Timothee, Gekruist raaigras

Aanbod is te gering (1 ras).

- Handhaven categorie 2.

Beemdlangbloem, Riekwenk, Kropaar

Geen aanbod

- Handhaven in categorie 3.

3.3.5. Samenvattende conclusies voedergewassen, grassen, groenbemesters

- Handhaven op de nationale annex 2007: snijmaïs, korrelmaïs, bladrammenas, gele mosterd, rogge, grasmengsels, Engels raaigras en Italiaans raaigras.
- Handhaven in categorie 2: Luzerne, Voererwten, Witte klaver (mogelijk per 1 juli 2007 in categorie 1), Westerwold raaigras, Timothee, Gekruist raai.
- NB tijdelijk van categorie 1 (annex) teruggezet in categorie 2: Rode klaver.
- Van categorie 3 naar 2 plaatsen: Voederwikke
- Handhaven in categorie 3: Veldbonen, Zonnebloem, Beemdlangbloem, Riekwenk, Kropaar, Perzische klaver, Alexandrijnse klaver, Facelia.

3.4. Groentengewassen deel 1, bedekte teelt

3.4.1. Deelnemers bedekte teelten

- *Telers:* M. Boon, A. Jonker, L. Verbeek.
- *Zaadleveranciers,* J. Velema/Vitalis-Enza Zaden, J. Coremans/Rijk Zwaan,
- *Plantopkwekers:* S. van Zanten/Grow Group, N. Jongerius en F. van de Adel/ Jongerius
- *Waarnemers:* R. Haegens-Naktuinbouw, M. Raaijmakers/Biologica
- *Discussieleiders:* C. ter Berg en E. Lammerts van Bueren/LBI
- *Notulist:* G. Gordijn-LBI

Niet aanwezig: P. Rubitschek/Hild-Nunhems, A.v.d. Hurk/Plantum-NL

3.4.2 Knelpunten

Startdatum annex bedekte teelten 1 oktober

Vorig jaar was het voorstel van de expertgroep om de annex voor de vruchtgewassen onder glas op 1 oktober in te laten gaan omdat er veel in de herfst gezaaid wordt voor de planting begin van het volgende jaar. Je werkt dan altijd met de vorige annex, hetgeen erg onwerkzaam is. Er is echter geen gehoor gegeven aan de aanbeveling. In dat verband is er voorgesteld om de tomaat ongewijzigd te laten staan, tot eind augustus 2007, dan wordt pas een besluit genomen over het dan aangeboden assortiment, omdat het dan beter aansluit op het teeltseizoen. De bijeenkomst zou niet eerder dan eind augustus moeten plaatsvinden om de prestaties van nieuwe rassen door de zomer heen mee te kunnen nemen in de afweging.

- De expertgroep vraagt dringend om de expertgroep bedekte teelten (vruchtgewassen) in de zomer (eind augustus) bijeen te roepen om het aanbod rassen te beoordelen, om vervolgens de annex bedekte teelten op 1 oktober in te laten gaan.

Noodzaak van meerdere aanbieders

Het aantal aanbieders voor biologisch vermeerderde rassen van de bedekte teelten is te weinig. Aanbieders als De Ruiter Seeds en Bruinsma worden niet gemist. Daardoor ontstaan er telkens terugkerende knelpunten (bv bij komkommer) en wordt er te weinig vooruitgang geboekt in de ontwikkeling van biologisch uitgangsmateriaal voor deze sector.

- De expertgroep doet een dringende oproep aan LNV en Plantum NL om in het komende jaar een discussie te voeren hoe tot toename van aanbieders te komen.

3.4.3 Beoordeling rassenaanbod bedekte teelten, zie aanbodlijst in bijlage 14 en 15

Aubergine

Vorig jaar ontbrak het hoofdras *Orion*, nu is het hoofdras veranderd en ontbreekt *Scorpio*. De grote aantallen ontheffingen die worden aangevraagd worden vooral voor de export gebruikt. In Nederland worden er hooguit zo'n 16.000 planten gebruikt.

- Handhaven in categorie 2.

Komkommer

groen, lang, winter en voorjaar

Het aanbod voldoet, er zijn hoofdassen aanwezig (*Carambole* is nu bio beschikbaar). Volgorde van de groepen moeten in aanbodlijst worden veranderd, aangezien winter/voorjaarsteelt het begin is. Van *Torreon* wordt binnenkort duidelijk of die werkelijk leverbaar is (raszuiverheid?).

- Op de nationale annex 2007 plaatsen.

Komkommer

groen, lang, zomer en herfst

Aangeboden rassen voldoen niet, er is een beter ras op de markt: *Shakira* (RS), deze heeft een betere meeldauwresistentie en geeft betere lengte vruchten. Er is lang gediscussieerd. Probleem is dat komkommertelers heel specifiek naar rassen vragen. Om uit de impasse te komen is besloten om voor 1 jaar wel ontheffing te gunnen voor het ras *Shakira*. Dit geldt slechts voor 1 jaar omdat er geen perspectief is dat dit ras ooit biologisch vermeerderd zal worden. Er wordt wel verwacht dat andere zaadbedrijven dan met vervangende rassen komen.

- Voor 1 jaar niet meer plaatsen op de nationale annex 2007, maar terugplaatsen in categorie 2.

Mini komkommer

Voldoende aanbod.

- Handhaven op de nationale annex 2007,

Augurk

Er is geen aanbod.

- Handhaven in categorie 3.

Paprika, geblokt, groen/rood

Hoofdrassen worden aangeboden. Echter *Cupra* is niet leverbaar

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Paprika, geblokt, geel

Er zijn geen hoofdrassen aanwezig. Hoofdras *Derby* (RS) ontbreekt.

- Handhaven in categorie 2.

Paprika, geblokt, oranje

Er is dit jaar wel genoeg aanbod (*Magno* is erbij gekomen), de hoofdrassen zijn nu aanwezig (Boogie, maar is niet uitwisselbaar) en er zijn meerdere aanbieders.

- Op de nationale annex 2007 plaatsen.

Paprika zoete punt

Nieuwe categorie. Er is maar een aanbieder met meerdere rassen.

- In categorie 2 plaatsen.

Tomaat

- De beslissing omtrent tomaat is opgeschort. Tomaat blijft daarmee in zijn geheel ongewijzigd staan tot eind augustus 2007. In een dan te houden expertgroepbijeenkomst wordt het actuele aanbod beoordeeld, omdat het dan beter aansluit op het teeltseizoen (zie hierboven beschreven).
- *Tomaat, los, cherry (tot 30 gram) - categorie 2*
- *Tomaat, los, cocktail (30-80 gram) – categorie 1, annex*
- *Tomaat, tros, cocktail en cherry (30-80 gram) – categorie 2*
- *Tomaat, tros, (80-120 gram) – categorie 2*
- *Tomaat, los, medium en tussentype (> 80 gram) – categorie 2*
- *Tomaat onderstam – categorie 2*
- *Tomaat, vlees (120+ gram) – categorie 2*
- *Tomaat, overige types - categorie 2*

Courgette bedekt

Groene hoofdras *Bengal* (Bruisma) ontbreekt, voor geel ontbreken *Gold Spike, Gold Rush*.

- Handhaven in categorie 2.

Andijvie, glad, winter, bedekt

Omdat (steeds) alleen het wintersegment (zaaidatum september) niet gedekt is (*Fernando* ontbreekt), dit als apart segment invoegen. De rest van de andijvie kan op annex geplaatst worden.

- Handhaven in categorie 2.

Andijvie, glad, vroeg, zomer, herfst

- Op annex 2007 plaatsen.

Andijvie, krul, winter, bedekt

- Handhaven in categorie 2.

Andijvie, babyleaf

Nu veel ontheffing voor *Curita* gevraagd. Een speciale (kleine) teelt die specifieke rassen vraagt in mengsels.

- Handhaven in categorie 2.

Groen/bleekselderij groen

nHetzelfde als vorig jaar. Hoofdrassen worden aangeboden (*Utah* en *Tango* redelijk uitwisselbaar), en worden waarschijnlijk wel in pillenvorm aangeboden worden. Dit is een risicogewas, het zaad moet gepilleerd zijn maar is dan ook beperkt houdbaar. Telers moeten dus op tijd bestellen, want het geldt gangbaar ook en dus is het zelfs de vraag of je gangbaar niet-ontsmet kan krijgen!

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Postelein, zomer, glas

Idem vorig jaar. Er wordt maar 1 ras aangeboden, en voldoet volgens telers niet (schietgevoelig), er zijn betere rassen onder dezelfde naam, dus voortaan naam van de firma erbij vermelden.

- Handhaven in categorie 2.

Postelein, winter, glas

Aanbod voldoet.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Raapstelen

Aanbod voldoet.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Sla, glas

Vorig jaar is een voorstel gegeven om sla onder voorwaarde op de annex te plaatsen en heeft goed gewerkt! *Bremia* is een schimmelziekte in de slagewassen die een oogst volledig kan bederven. In de veredeling is resistentie tegen deze ziekte in de sla gerealiseerd. Helaas kan de schimmel met een nieuw fysio zich snel aanpassen en doorbreekt dan de resistentie keer op keer. Er zijn zeer veel fysio's van deze schimmel in omloop en de veredelingsbedrijven hebben resistentie kunnen ontwikkelen voor de fysio's 1 tot en met 25. Op dit moment is fysio 25 al weer doorbroken en de telers hebben sterke behoefte aan de nieuwe resistente rassen. De ontwikkeling van resistente gewassen is internationaal, gaat heel snel en kan binnen een half jaar veranderen. Wanneer het aanbod van rassen in een sla-subgroep voldoende is en ook de *Bremia*-resistenties bevat van 1 t/m 25 dan kan het subgewas op de annex.

- Handhaven op de nationale annex 2007, met als toelichting:
 - Ontheffing voor dit subgewas sla kan alleen worden verkregen wanneer men aantoonbaar behoefte heeft en kan beschikken over een ras met een *Bremia*-resistentie die hoger is dan 1 t/m 25.

- Beoordeling van noodzaak en beschikbaarheid van rassen met een hogere Bremia-resistentie moet door minimaal 2 experts uit de slazaadveredelingsbedrijven worden uitgevoerd. Advies: iemand van Rijk Zwaan en Vitalis.

Babyleaf-sla

Voor sla babyleaf zijn geen geschikte hoofdassen die resistent zijn tegen 1-25.

- Handhaven in categorie 2.

Batavia groen/rood

Is geen kasteelt.

Bindsla

Geen onderscheid maken tussen bedekt en onbedekt, zelfde rassen

- Handhaven op de nationale annex 2007

Kropsla groen/rood, bedekt

Nu voldoende aanbod

- Op de nationale annex 2007 plaatsen

IJsbergsla, Lollo rosso en bionda, Eikenbladsla

- Handhaven op de annex 2007.

Knolvenkel

Nauwelijks in kas geteeld, maar kan wel op annex worden geplaatst, omdat er geen ontheffingen zijn aangevraagd.

- Op de nationale annex 2007 plaatsen.

Tuinkers, glas

Zelfde aanbod voorgaande jaren.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Spinazie, glas

Niet voldoende geschikt aanbod. Risico van Wolf (valse meeldauw)

- Handhaven in categorie 2.

Veldsla, glas

Geen hoofdassen (*Cerilla*, *Trophy*, *Juwabel*) aangeboden. Desondanks wordt bio-zaad wel goed verkocht. Problemen met ziektevrrije vermeerdering. *Cerilla* komt wel weer bio beschikbaar.

- Handhaven in categorie 2

Rucola, glas

Kleine teelt, aanbod is voldoende

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Snijbiet

Niet op de nationale annex 2007 plaatsen doordat er maar een aanbieder is met meerdere rassen. Kunnen Bejo en Vitalis dit aanbod niet aanvullen?

- Handhaven in categorie 2.

Paksoi

1 aanbieder is met 1 ras, maar het is niet een grote markt. Geen hoofdassen van Sakata en Seminis (o.a. *Hypro*)

- Van categorie 3 naar categorie 2..

Koolrabi, wit, glas

Voldoende aanbod met hoofdras *Korist*.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Koolrabi, blauw, glas

Geen hoofdrassen aangeboden, maar ook weinig ontheffing aangevraagd.

- Handhaven in categorie 2.

Spitskool

Nieuwe toevoeging. Er is maar 1 ras en 1 aanbieder

- In categorie 2 plaatsen.

Rode biet/Kroot, glas

Hoofdras *Alvro Mono* wordt aangeboden, is enige dat geteeld wordt.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Radijs, glas

Geen hoofdrassen (Syngenta doet niet mee)

- Handhaven in categorie 2.

Plantui, glas

Als bosui geteeld

- Handhaven op nationale annex 2007.

Bospeen, glas

Hoofdras *Mokum* (Bejo) ontbreekt

- Handhaven in categorie 2.

Stokslabonen, glas

Hoofdrassen (*Mantra RZ*) worden niet aangeboden.

- Handhaven in categorie 2.

Stoksnijbonen, glas

Aanbod schraal, andere rassen dan in praktijk. Dit moet beter afgestemd worden!

- Handhaven in categorie 2.

Peultjes

- Handhaven in categorie 2.

Peterselie, krul, glas

Hoofdrassen ontbreken.

- Handhaven in categorie 2.

Peterselie, glad, glas

Hoofdrassen ontbreken

- Handhaven in categorie 2.

3.4.4 Samenvattende conclusies bedekte teelten

- De expertgroep vraagt dringend om de expertgroep bedekte teelten (vruchtgewassen) in de zomer (eind augustus) bijeen te roepen om het aanbod rassen te beoordelen, om vervolgens de annex bedekte teelten op 1 oktober in te laten gaan.

- De expertgroep doet een dringende oproep aan LNV en Plantum NL om in het komende jaar een discussie te voeren hoe tot toename van aanbieders te komen.
- *Handhaven op nationale annex:*
paprika/geblokt/groen/rood, tomaat/los/cocktail (30-80gr), groenselderij/groen/bleek, postelein/winter/glas, raapstelen, bindsla, bataviasla, kropsla/groen/rood/bedekt, ijsbergsla, lollo rossa, lollo bionda, eikenbladsla, tuinkers/glas, rucola/glas, koolrabi/wit/glas, rode biet/kroot/glas, plantui/glas,
- *Nieuw op nationale annex:*
komkommer/groen/lang/winter/voorjaar, paprika/geblokt/oranje, andijvie/glad/vroeg/zomer/herfst, knolvenkel/glas,
- *Handhaven in categorie 2:*
aubergine, mini komkommer, paprika/geblokt/geel, tomaat/los/cherry (tot 30 gr), tomaat/tros/cocktail/cherry (30-80gr), tomaat/tros (80-120gram), tomaat/los/medium/tussentype (> 80gr), tomaat/onderstam, tomaat/vlees (120+gr), tomaat/overige types, courgette, andijvie/glad/winter/bedekt, andijvie/krul/winter/bedekt, andijvie/babyleaf, postelein/zomer/glas, babyleaf/sla, spinazie/glas, veldsla/glas, snijbiet/glas, koolrabi/blauw/glas, radijs/glas, bospeen/glas, sperziebonen/glas, stoksnijsbonen, peultjes/glas, peterselie/krul/glas, peterselie/glad/glas,
- *Terug gezet naar categorie 2:*
komkommer (groen, lang, zomer en herfst)
- *Nieuw van categorie 3 naar 2:*
paprika zoete punt, spitskool, paksoi.
- *Handhaven in categorie 3:*
augurk.

3.5. Groentengewassen deel 2, open teelten

3.5.1. Deelnemers open teelten

- *Telers:* J. Sweere, A. van Vilsteren, J. Duijnhouwer, H. Rozendaal, J. v. Lierop
- *Zaadleveranciers:* F. van de Crommert/Bejo, D. Heidema/Rijk Zwaan, J. Velema/Vitalis-Enza, A. den Bakker/AgriFirm
- *Plantopkwekers:* N. Jongerius en F. van de Adel/Jongerius
- *Waarnemers:* R. Haegens-Naktuinbouw, M. Raaijmakers/Biologica
- *Discussieleiders:* C. ter Berg en E. Lammerts van Bueren/LBI
- *Notulist:* G. Gordijn/LBI

Afwezig: P. Rubitscheck-Hild/Nunhems Zaden, J. de Groot-Grow Group, A.v.d. Hurk/Plantum-NL.

3.5.2. Beoordeling rassenaanbod open teelten, zie aanbodlijst in bijlage 15

Algemene opmerkingen

Er wordt opgemerkt dat er ook wat geregeld zou moeten worden voor de fruitbomenopkweek. Er is een behoorlijk assortiment biologisch opgekweekt, dat voor export naar Duitsland gaat. Maar voor Nederland is nog niet iets geregeld. Inspanning van opkwekers wordt nog niet beloond!

Er wordt een extra inspanning gewenst om 'achterblijvers' (gewassen als kool) erbij te betrekken. Bij een aantal (grote) gewassen zit geen vooruitgang.

Andijvie, glad, open teelt

Hoofdrassen worden aangeboden.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Andijvie, krul, open teelt

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Bladselderij

Er worden hoofdrassen aangeboden.

- Op de nationale annex 2007 plaatsen.

Groen/bleekselderij-groen

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Groen/Bleekselderij-geel

- Handhaven in categorie 2.

Postelein, zomer

Er wordt maar 1 ras aangeboden en voldoet niet (schietgevoelig), zie ook verslag bedekte teelten. (vorig jaar: er is groot prijsverschil in bio en gangbaar zaad)

- Handhaven in categorie 2.

Postelein, winter

Het aanbod voldoet.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Raapstelen

Zeer beperkt aantal bedrijven die raapstelen telen. Slechts 1 aanbieder met gebruikelijk ras. Voldoet.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Prei

Er is veel export van plantgoed, vandaar de grote aantallen ontheffingen. Net zoals het voorgaande jaar is er niet voldoende aanbod in het vroege segment. Er is te weinig keuze in hoofdrassen, te weinig hybride rassen. Vragen naar beleid van Hild!

- Handhaven in categorie 2.

Sla

Het aanbod van slarassen 1-25 Bremia-resistenties is voldoende. Er blijft echter de behoefte om voor nieuwe rassen met nieuwe resistenties (boven de 25) ontheffingen aan te mogen vragen. Aanbod op annex ja of nee is daarvan afhankelijk, zie voorstel in verslag bij bedekte teelten.

- Handhaven op nationale annex in 2007 voor ijssla
- Handhaven op nationale annex in 2007 voor batavia (groen en rood)
- Handhaven op nationale annex in 2007 voor bindsla
- Handhaven op nationale annex in 2007 voor kropsla (groen en rood)
- Handhaven op nationale annex in 2007 voor lollo rossa (groen/bionda en rood)
- Handhaven op nationale annex in 2007 voor eikenbladsla

Sla Babyleaf

Doordat een mix moeilijk op alleen biologisch zaad vast te stellen komt deze in categorie 2. en niet op de annex, dit doordat het aanbod en de vraag snel veranderd en nauwkeurig op elkaar afgestemd moet zijn. Het is in ontwikkeling in samenspraak tussen zaadbedrijven en betreffende telers.

- Handhaven op categorie 2.

Raddichio Rosso

Een beperkt aanbod. Van Indigo zijn geen pillen beschikbaar (zaadkwaliteit laat dit niet toe) en Indigo is vroeger dan Leonardo, dus rassen zijn niet uitwisselbaar. Beter in categorie 2 plaatsen.

- Terugzetten in categorie 2.

Groenlof

Klein gewas, vorig jaar geen pillen beschikbaar (mits men op tijd besteld), nu wel en voldoende aanbod.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Venkel (Knolvenkel)

Knolvenkel heet nu eigenlijk venkel. Vorig jaar was het aanbod in pillenvorm is onvoldoende door slechte kwaliteit van het zaad. Nu is het geval dat de hoofdrassen (*Solaris* en *Orion*) ontbreken.

- Handhaven op categorie 2.

Spinazie

Voor de industrie voldoet het aanbod niet. Nog niet alle hoofdrassen (*Rino (RZ)*, *Dolphin* en *Ballet (Seminis)*) zijn aanwezig.

- Handhaven op categorie 2.

Veldsla

Net zoals voorgaand jaar was dit gewas onbetrouwbaar in vermeerdering. Rassen zijn voor open en bedekte teelt gelijk.

- Handhaven op categorie 2.

Rucola

Het aanbod is voldoende.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Snijbiet (voor babyleaf productie)

Zelfde argumenten als bij babyleaf.

- Handhaven op categorie 2.

Paksoi

Er wordt een ras wordt aangeboden.

- Van categorie 3 naar categorie 2 plaatsen.

Bloemkool

Zeer veel rassen gevraagd, zie ontheffingenlijst. Elk teeltgebied, regio, grondsoort vraagt eigen ras. Plus hoge uniformiteitseisen van de industrie. Probleem is hier ook dat Clause en Seminis niet meedoen, er is dus geen perspectief.

- Handhaven op categorie 2.

Boerenkool

Veel rassen voor ontheffing gevraagd. Hoofdrassen ontbreken.

- Handhaven op categorie 2.

Spruitkool

Onvoldoende aanbod. Syngenta doet niet mee, weinig perspectief.

- Handhaven op categorie 2.

Broccoli

Aanbod niet geschikt. *Marathon* (Sakata), *Ironman* (Seminis) en *Lord* ontbreken in het aanbod.

- Handhaven op categorie 2.

Chinese kool

Er zitten aardige rassen bij, er missen nog rassen (*Manoko* (zomer) en *Nikita*). *Bilko* (bewaring) is een belangrijk ras en is nu bio beschikbaar. *Kaboko* is compacter

- Handhaven op categorie 2.

Koolrabi

- Handhaven op de nationale annex 2007 voor witte koolrabi/verse markt.
- Handhaven op categorie 2 voor witte koolrabi/industrie.
- Handhaven op categorie 2 voor blauwe koolrabi.

Rode kool

Onvoldoend aanbod hoofdrassen.

- Handhaven op categorie 2.

Witte kool

Onvoldoende aanbod hoofdrassen voor witte kool/zuurkool/snijderij

- Handhaven op categorie 2

Savooiekool

Onvoldoend aanbod hoofdrassen.

- Handhaven op categorie 2

Spitskool

Er is een aanbieder gekomen met een ras.

- Plaatsen op categorie 2

Witlof

Onvoldoend aanbod hoofdrassen. *Atlas* vroeg ras ontbreekt, *Yellow Star* (NZ) dec-april ontbreekt, en *Vintor* ontbreekt ook als hoofdras. Nunhem vragen, want beslaat 2/3 deel van het areaal!

- Handhaven op categorie 2

Knolselderij

Om een dekkend geheel voor alle teelten te krijgen is *Brillant* en *Rowena* (BZ) gewenst. De zaden moeten uit Amerika komen en deze komen het land niet in wegens geen harmonisering regelgeving voor bio. Hierdoor kan de zaadverkoper de zaden niet binnen halen, maar dus ook niet verkopen, terwijl het wel verkoopbaar is.

- Handhaven op categorie 2

Rode biet/kroot

Men blijft *Pablo F1* missen vanwege zijn fijne inplant en dat wordt gevraagd door de markt.

- Handhaven op categorie 2

Radijs, rond rood

Klein gewas, beperkte aanbod, geen ontheffingen aangevraagd

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Radijs, langwerpig

Klein gewas, beperkt aanbod.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Meiraap

Aanbod is voldoende

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Koolraap

Aanbod is klein, maar voldoende het hoofdras zit erbij.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Rettich

Geen grote markt in NL, maar voldoende aanbod.

- Op de nationale annex 2007 plaatsen.

Sjalot, plant

Matador (BZ) is voorwaarde, en is aanwezig.

- Op de nationale annex 2007 plaatsen.

Sjalot, zaai

Er is maar een ras, en geen hoofdras is aanwezig.

- Handhaven op categorie 2

Zaaiui, geel en rood, bewaar

Al enkele jaren is ui een discussiepunt voor de annex (zie bijlage). Voor de leden van de expertgroep was het duidelijk dat er nu echt stappen gezet moeten worden om uit de impasse te komen. De expertgroep heeft na een lange en intensieve discussie unaniem besloten om LNV te adviseren uien op de Nationale Annex te plaatsen. Zie bijlage voor uitvoerige argumentatie.

- Plaatsen op de nationale annex 2007.

Zaaiui, wit, bewaar

Er is maar een ras beschikbaar.

- Handhaven op categorie 2

Plantuitjes voor gele en rode uien

- Handhaven op nationale annex 2007 voor plantuitjes als uitgangsmateriaal voor de plantuien consumptieteelt

Zaaizaad voor 1^e jaars plantuitjesteelt

Om duidelijkheid te scheppen en het verschil met plantuitjes als uitgangsmateriaal aan te duiden is hier een aparte categorie gemaakt mede omdat er biologisch zaaizaad aangeboden wordt voor deze teelt.

- Op categorie 2 plaatsen.

Knoflook

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Wortel/peen

Over de hele linie geen hoofdassen, zie voorgaande jaren. Bij bospeen ontbreekt *Mokum* (zaadteelt mislukt)

- Handhaven op categorie 2

Pastinaak

Geen aanbod

- Handhaven op categorie 3

Wortelpeterselie

Geen aanbod

- Handhaven op categorie 3

Stamsla- en snijbonen vers/industrie

Onvoldoende keus. Er zit wel potentie in en dit moet in gesprek gebracht worden in een ketenproject!

- Handhaven op categorie 2

Stokslaboon/spekboon

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Stoksnijboon

Er ontbreekt een hoofdras (*Mantra*), toch op annex laten staan.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Pronkboon

Wel aanbod. Ondanks dat er maar een ras is die wordt aangeboden, dekt dit de vraag.

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Erwten conserven/vers

Aanbod industrie niet voldoende geschikt.

- Handhaven op categorie 2

Kapucijners

Voor vers wel voldoende aanbod. Voor droge kapucijners niet.

- Verse kapucijners, handhaven op de nationale annex 2007.
- Droge kapucijners plaatsen op categorie 2.

Peultjes

- Handhaven op de nationale annex 2007.

Tuinboon, industrie en vers

Voor industrie onvoldoende aanbod. Voor vers wel.

- Tuinboon, vers, handhaven op de nationale annex 2007
- Tuinboon, industrie, handhaven op categorie 2

Bruine bonen

Er is een ras, maar deze dekt de vraag.

- Op de nationale annex 2007 plaatsen.

Suikermais

Nog geen aanbod

- Handhaven op categorie 3

Courgette, open

Hoofdrassen o.a. *Tosca*, *Cora* ontbreken. Er zijn veel ontheffingen aangevraagd. Clause ontbreekt.

- Handhaven op categorie 2

Pompoen

- Handhaven op de nationale annex 2007 voor pompoen, oranje, herfst en bewaring
- Handhaven op categorie 2 voor pompoen, groen, herfst en bewaring
- Handhaven op categorie 2 voor pompoen, industrie
- Handhaven op categorie 2 voor pompoen, overige types

Kruiden

De informatie is niet adequaat omtrent de behoefte aan rassen voor industrie (met name peterselie, dille, koriander, kervel). Volgend jaar beter voorbereiden met betreffende (3?) kruidentelers. Vitalis meldt dat zij grote hoeveelheden kunnen leveren op bestelling uit het buitenland, zonder dat de prijs extreem hoog is (want de sommige telers genoemde hoge prijs betreft de prijs voor kleinverpakking).

- Voor de verse teelt, op nationale annex 2007 plaatsen, behalve voor peterselie (categorie 2).
- Voor de industrieteelt, op categorie 2 plaatsen

Meloen

- Handhaven op categorie 3.

Rabarber

- Handhaven op categorie 3.

Aardbei

Elsanto is hoofdras.

- Op categorie 2 plaatsen.

3.5.3. Samenvattende conclusies open teelten

- *Handhaven op nationale annex:*
andijvie/glad/open, andijvie/krul/open, groenselderij, postelein/winter, raapstelen, ijssla, bataviasla, bindsla, kropsla/rood/groen, lollo rossa/groen/bionda en rood, eikenbladsla, groenlof, rucola, koolrabi/wit/vers, radijs/rond, radijs/langwerpig, meiraap, koolraap, plantui/geel/rood, knoflook, stokslaboon, stoksnijboon, spekboon, pronkboon, kapucijners/vers, peultjes, tuinboon/vers, pompoen/oranje/herfst/bewaar.

- *Nieuw op nationale annex:*
bladselderij, rettich, zaaiui/geel/rood, sjalot/plant, bruine boon, kruiden/vers.
- *Handhaven in categorie 2:*
Groen/bleekselderij-geel, postelein/zomer, prei, slababyle af, venkel (knol), spinazie, veldsla, snijbiet, paksoi, bloemkool, boerenkool, spruitkool, broccoli, chinese kool, koolrabi/wit/industrie, koolrabi/blauw, rode kool, witte kool, savooiekool, witlof, knolselderij, rode biet, sjalot/zaai, zaaiui/wit, wortel, stamslabonen, stamsnijbonen, erwten/conserven/vers, kapucijners/droog, tuinboon/industrie, courgette/open, pompoen/groen/herfst/bewaar, pompoen/industrie/pompoen/overige types, kruiden/industrie, peterselie (vers en industrie).
- *Terug gezet naar categorie 2:* raddichio rosso.
- *Nieuw van categorie 3 naar 2:*
zaai zaad voor 1^e jaarsplantuitjesteelt, spitskool, paksoi, kruiden/industrie, aardbei.
- *Handhaven in categorie 3:*
pastinaak, wortelpeterselie, suikermais, meloen, rabarber.
- Er wordt opgemerkt dat er ook wat geregeld zou moeten worden voor de fruitbomenopkweek. Er is een behoorlijk assortiment biologisch opgekweekt boommateriaal beschikbaar in NL, dat voornamelijk voor export naar Duitsland gaat. Maar voor Nederland is nog niet iets geregeld. Inspanning van opkwekers wordt nog niet beloond!
- Er wordt een extra inspanning gewenst om ‘achterblijvers’ (gewassen als kool) erbij te betrekken. Bij een aantal (grote) gewassen zit geen vooruitgang.

3.6. Samenvatting van het advies van de expertgroepen m.b.t. plaatsing in categorie 1 (nationale annex), 2 of 3

3.6.1. Landbouwgewassen 2007.

Advies voor categorie 1 - nationale annex (geen ontheffing mogelijk voor gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal)	Advies voor categorie 2 (ontheffingsaanvraag nodig indien gangbaar uitgangsmateriaal gebruikt wordt)	Advies voor categorie 3 (algehele derogatie)
Aardappel tafel-vroeg tafel-midden/laat frites/verwerking-vroeg frites/verwerking-midden/laat-wit frites/verwerking-midden/laat-lichtgeel frites/verwerking-midden/laat-geel Bladrammenas Gele mosterd Granen: - Gerst (winter, zomer, voer en brouw) - Haver (zomer) - Winterrogge - Tarwe (zomer en winter) - Triticale (winter) Grassen: - Engels raaigras - Italiaans raaigras - Mengsels Mais (snij-en korrel) (Witte klaver, mogelijk vanaf 1 juli 2007) ¹	Gekruist raaigras Luzerne Rietzwenk Rode klaver ³ Timothee gras Spelt (winter) ⁴ Voederwikke ⁴ Voererwten Westerwoldsraai-gras Witte klaver (mogelijk tot 1 juli 2007)	Alexandrijnse klaver Beemdlangbloem Durumtarwe Facelia Kropaar Perzische klaver Rietzwenk Spelt (zomer) Veldbonen Zomerrogge Zomertriticale Zonnebloem

- 1 Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2006 nieuw toegevoegd aan de Annex 2007 omdat het aanbod is uitgebreid.
- 2 Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2006 nieuw toegevoegd aan de Annex 2007, omdat het aanbod weliswaar niet veranderd is ten opzichte van 2006, maar omdat het veelal een klein gewas betreft met beperkt doch toereikend aanbod van rassen waarvoor niet of nauwelijks ontheffingen in 2006 zijn aangevraagd.
- 3 Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2006 teruggezet naar de categorie 2 waarvoor ontheffingen aangevraagd moeten worden omdat het aanbod is teruggelopen of waarvan het aanbod van 2006 verkeerd is ingeschat en ontoereikend bleek, ook voor 2007
- 4 Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2006 van categorie 3 naar categorie 2 gegaan omdat er aanbod is gekomen.

3.6.2. Groentegewassen: Bedekte en open teelten in 2007

Advies voor categorie 1 - nationale annex (geen ontheffing mogelijk voor gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal)	Advies voor categorie 2 (ontheffingsaanvraag nodig indien gangbaar uitgangsmateriaal gebruikt wordt)	Advies voor categorie 3 (algehele derogatie)
Andijvie-glad-open teelt (geheel) Andijvie-kruel-open teelt Andijvie-glad-bedeekte teelt-vroeg/zomer/herfst ² Bladselderij ¹ Bruine boon ² Groen/bleekselderij, groen Groenlof Kapucijners (vers) Knoflook Komkommer, mini Komkommer, groen, lang, winter/voorjaar (plantdatum tot 1febr.) Koolrabi, wit, vers Koolraap Kroot/rode biet, bedekt Kruiden, vers (met uitzondering van peterselie, glad en krul) Meiraap Paprika, groen/rood, geblokt Paprika oranje, geblokt ¹ Peultjes, open Plantui Pompoen, oranje, herfst/bewaar Pronkboon ² Raapstelen Radijs, open, rond en langwerpig Rettich ² Rucola Sjalot (plantgoed) ² Sla (open en bedekte teelt) IJssla ¹ Batavia Bindsla Kropsla ¹ Lollo rossa en bionda Eikenbladsla ¹ Stokslaboon, open Stoksnijboon, open Stokspekboon, open Tomaat medium+tussentype, los (>80 gram) Tomaat cocktail los (30-80 gram) Tuinboon, vers Tuinkers Venkel (knol), bedekt ¹ Winterpostelein Zaaiui, rood en geel ¹	Aardbeiplantgoed Aubergine Andijvie-glad-bedeekte teelt, winter Andijvie-kruel-bedeekte teelt, winter Andijvie, babyleaf Bloemkool Boerenkool Bonenkruid Broccoli Chinese bieslook Chinese kool Citroenmelisse Courgette Erwtten Groen/bleekselderij, geel Kapucijners, droog Knolvenkel Knolselderij Koolrabi, blauw Koolrabi, wit, industrie Komkommer, groen, lang, zomer, herfst ³ Kroot/Rode Biet, open Kruiden, industrie Paksoi ⁴ Paprika, geel geblokt Paprika, zoete punt ⁴ Paprika, overig Pepers Peterselie (glad en krul) Peultjes, bedekt Pompoen, groen, herfst/bewaar Pompoen, industrie Pompoen, overige types Prei Radijs, bedekt Raddichio ³ Savoieikool Sjalot (zaai) Sla, open en bedekte teelt, babyleaf Sluitkool, rood en wit Snijbiet Spinazie, glas en open Spitskool ⁴ Spruitkool Stamslaboon Stamsnijboon Stokslabonen, bedekt Stoksnijboon, bedekt	Augurk Meloen Pastinaak Pluksla Rabarber Suikermais Wortelpeterselie

	Suikerbiet Tomaat cherry los en tros (tot 30 gr) Tomaat medium tros (80-120 gram) Tomaat vlees los en tros (120+gram) Tomaat, onderstam Tomaat, overig Tuinboon, industrie Veldsla Venkel (knol), open Witlof Wortel Zomerpostelein	
--	--	--

1 Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2006 nieuw toegevoegd aan de Annex 2007 omdat het aanbod is uitgebreid.

2 Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2006 nieuw toegevoegd aan de Annex 2007, omdat het aanbod weliswaar niet veranderd is ten opzichte van 2006, maar omdat het veelal een klein gewas betreft met beperkt doch toereikend aanbod van rassen waarvoor niet of nauwelijks ontheffingen in 2006 zijn aangevraagd.

3 Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2006 teruggezet naar de categorie 2 waarvoor ontheffingen aangevraagd moeten worden omdat het aanbod is teruggelopen of waarvan het aanbod van 2006 verkeerd is ingeschat en ontoereikend bleek, ook voor 2007.

4 Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2006 van categorie 3 naar categorie 2 gegaan omdat er aanbod is gekomen.

4. Algemene evaluatie en conclusies

Database

Er is opgemerkt dat het wenselijk is de biodatabase actief op te schonen. Er staan nog oude aanmeldingen in van enkele jaren terug en die dienen verwijderd te worden (database is geen reclamemiddel).

Suggestie die werd gedaan was: Geef iedere aanbieder ieder jaar de gelegenheid dmv brief om het aanbod tussen 1 jan en 1 feb te actualiseren. Vervolgens verwijdert de databasemanager na 1 februari alle oude bestanden.

Ontheffingenlijst

Dit jaar is dankzij de inzet van een LBI-stagiaire de mogelijkheid aangegepent om een werkbaar overzicht te maken van de Skal-ontheffingenlijsten van 2004, 2005 en 2006. De ontheffingenlijsten zijn een belangrijke informatiebron voor de expertgroepen, maar ook voor de zaadbedrijven om te zien welke rassen van belang zijn. Ook al zijn de ontheffingslijsten al sterk verbeterd t.o.v. voorgaande jaren, toch zijn nog niet alle benamingen van gewassen correct weergegeven. Het zou wenselijk zijn als dergelijke ontheffingsoverzichten ook van andere landen beschikbaar zijn en vergelijkbaar. Vanuit het EU project Organic Revision (LBI is partner daarin) wordt een voorstel voor een format aan brussel gestuurd en bilateraal aan de lidstaten zelf.

Startdatum annex bedekte teelten 1 oktober

De expertgroep bedekte teelten (vruchtgewassen) doet een herhaald verzoek om de expertgroepbijeenkomst in de zomer (eind augustus) bijeen te roepen om het aanbod rassen te beoordelen, om vervolgens de annex bedekte teelten op 1 oktober in te laten gaan.

Toelichting:

Vorig jaar is vanuit de expertgroep voorgesteld om de annex voor de vruchtgewassen onder glas op 1 oktober in te laten gaan omdat er veel in de herfst gezaaid wordt voor de planting begin van het volgende jaar. Met het huidige systeem van annexbesprekingen in oktober werk je dan altijd met de vorige annex, hetgeen erg onwerkzaam is. Er is echter geen gehoor gegeven aan de aanbeveling die reeds vorig jaar is gedaan. Daarom is er nu voorgesteld om de tomaat ongewijzigd te laten staan, tot eind augustus 2007, dan wordt opnieuw het assortiment beoordeeld, omdat het dan beter aansluit op het teeltseizoen. De bijeenkomst zou niet eerder dan eind augustus moeten plaatsvinden om de prestaties van nieuwe rassen door de zomer heen mee te kunnen nemen in de afweging.

Noodzaak van meerdere aanbieders bedekte gewassen

De expertgroep doet een dringende oproep aan LNV en Plantum NL om in samenspraak met Biologica in het komende jaar een discussie te voeren hoe tot toename van aanbieders te komen.

Toelichting:

Het aantal aanbieders voor biologisch vermeerderde rassen van de bedekte teelten is te weinig. Aanbieders als De Ruiter Seeds en Bruinsma worden niet gemist. Daardoor ontstaan er telkens terugkerende knelpunten (bv bij komkommer) en wordt er te weinig vooruitgang geboekt in de ontwikkeling van biologisch uitgangsmateriaal voor deze sector.

Zaaiui op de annex, maar nu het buitenland ook

Er is een dringend verzoek aan LNV druk uit te oefenen op andere EU landen, met name de voor NL belangrijke exportlanden om een stringenter beleid te voeren m.b.t. ontheffingen van zaaiui en ander gewassen, zie bijlage 4. Zie ook verslag van het LBI/Biologica project Biologisch Uienzaai zaad dat in november 2006 uitkomt.

Afstemming in de keten vooruitgang kansrijke gewassen

Nu het advies van de expertgroep is uitgegaan om een groot gewas als zaaiui op de nationale annex te plaatsen, rijst de vraag hoe meer biologisch vermeerderde rassen beschikbaar kunnen komen van andere grote gewassen, zoals witlof, rode biet, knolselderij, stamslabonen en erwten industrie, koolgewassen, prei, peen. Daarbij is het van belang tot een juiste afstemming te komen tussen zaadbedrijven (aanbieders) en telers (inclusief handel) omtrent rassenkeus en tijdstraject van op de annex plaatsen.

Aardappelrassen

Naast het feit dat er met betrekking tot aardappel in zijn totaliteit nog steeds dringend behoefte is aan nieuwe, sterke rassen die onder biologische teelt goed presteren en voldoende resistent zijn tegen phytophthora, blijft met name het assortiment rode rassen achter met een beperkte keuze. Er is een nog een vraag van vorig jaar blijven staan: Hoe ver terug in de keten moet het uitgangsmateriaal biologisch zijn? Aardappelrassen die zo zwak zijn in de vermeerdering en slechts eenmaal biologisch te vermeerderen zijn, horen eigenlijk niet in het bio-assortiment thuis.

Rassenproeven voor rode klaver

Er worden veel rode klaverrassen aangeboden, maar het hoofdtras ontbreekt nog. Het is wenselijk dat de gebruikswaarde van het rassenaanbod in rassenproeven getoetst wordt onder biologische omstandigheden.

Evaluatie bespreekpunten van vorig jaar

Ondanks dat voor veel gewassen er nauwelijks discussie is in de expertgroep, zijn er altijd wel een of meerdere lastige bespreekgevallen. Dit jaar is dat (wederom) de komkommer, rode klaver, en zaaiui geweest (zie verslag). Vorig jaar was dat met name sla en grasmengsels. Het is goed op te merken dat de gevonden oplossingen goed blijken te werken in de praktijk.

Sla: Vorig jaar is in de expertgroep uitvoerig gesproken hoe sla op de annex te krijgen is, daar er al een aantal jaren een groot aanbod is. Knelpunt was de behoefte van de sector om over de meeste recente breimia resistenties te kunnen blijven beschikken. Er is vorig jaar een goede formule gevonden voor calamiteiten (zie verslag 2006), en die blijkt naar tevredenheid te werken.

Grasmengsels: Er is enige jaren een lastige discussie geweest in de expertgroep hoe om te gaan met de ingrediënten van de grasmengsels. Vorig jaar is die opgelost (zie verslag 2006), en blijkt nu naar tevredenheid te werken.

Vegetatief uitgangsmateriaal: fruitbomen en bloemen

De verordening voor biologisch uitgangsmateriaal voorziet nog geen regeling voor vegetatief uitgangsmateriaal, zoals fruitboom materiaal en stekmateriaal voor bloemen. Toch wordt er al wel geïnvesteerd in biologische vermeerdering (zie biodatabase) en wordt LNV verzocht mee te denken om deze ontwikkeling te honoreren in samenspraak met de sector.

Zie ook opmerking in verslag annex 2006: De Productwerkgroep Biologische Fruitteelt en de Productwerkgroep Boomteelt hebben in 2005 een eigen voorstel uitgewerkt voor het gebruik en de verplichtingen rond biologisch uitgangsmateriaal. Dit voorstel is door de fruittelersvereniging Prisma goedgekeurd en vervolgens aan LNV voorgelegd. LNV kan de voorstellen niet inpassen binnen de huidige regelgeving. Het geproduceerde boommateriaal wordt alleen geëxporteerd, en vindt geen tot nauwelijks verkoop plaats in NL. Het is aan de Productwerkgroepen om verdere stappen te ondernemen.

Bijlage 1. Toeleverende zaad- en pootgoedbedrijven van biologisch uitgangsmateriaal 2007

Bedrijf	Bijzonderheden 2006	Afkortingen
<i>Bioselect</i> Dhr. J. Vergroesen Postbus 70 8300 AB Emmeloord tel. 0527-639871 vergroesen@agrico.nl	Aardappelen	BS
<i>Bonna Terra</i> Michiel Franzen Postbus 83 8300 AB Emmeloord tel. 0527-630075 michiel.franzen@stet.nl	Aardappelen	BT
<i>Carel Bouma</i> Dhr. C. Bouma Alikruikweg 15 8256 RK Biddinghuizen tel. 0321-331384 06-51068038 carel.bouma@agroweb.nl	Diversen, o.a. plantuien, aardappelen	CB
<i>M. van de Velde</i> Eggestraat 6-8 8308 AB Nagele 0527-652519 mvdvelde@zonnet.nl	Aardappelen	MV
<i>C. Meijer BV</i> P. Melis Industrieweg 1 8255 PB Swifterbant 0321-324030 pmelis@meijer-potato.com	Aardappelen	CM
<i>Van Rijn</i> P. Oldenkamp Postbus 98 2685 ZH Poeldijk 0653769614; 0527-630559 poldenkamp@van-rijn.nl	Aardappelen	VR
<i>Nedato</i> Wim van de Ree Postbus 1518 3260 BA Oud-Beijerland 0186-645944 Vanderee@nedato.nl	Tussenhandel; Aardappelen	Ne
<i>For Farmers</i> E. Schieven Postbus 91 7240 AB Lochem e.schieven@forfarmers.eu	Voedergewassen, geen bio-aanbod meer	FF

<p><i>Agrifirm</i> Biologische afdeling Dhr. K. Kruiger Industrieweg 1 8304 AC Emmeloord tel. 0527-632911 biologisch@agrfirm.nl</p>	<p>Granen, voedergewassen, groenten</p>	<p>AF</p>
<p>Ekova/Ekotrak Dhr. M.J. Joppe Koningsweg 17b 6816 TC Arnhem Tel. 0577-462148 Ekotrak@hetnet.nl</p>	<p>Granen, voedergewassen</p>	<p>EK</p>
<p><i>Landgoed Deelerwoud</i> Jhr. V.G.R. Repelaer Deelerwoud 9 7351 TS Hoenderloo tel. 055-3781239 deelerwoud@tiscali.nl</p>	<p>Granen</p>	<p>LD</p>
<p><i>Limagrain Advanta</i> Dhr. H. Capello, R.de Heer Postbus 1 4420 AA Kapelle tel. 0113-347911 harry.capello@advantaseeds.nl reinout-de.heer@advantaseeds.nl</p>	<p>Voedergewassen, Uien</p>	<p>Ad</p>
<p><i>Barenbrug Holland B.V.</i> Dhr. L.van der Weerd/E.Ensing Postbus 4 6678 ZG Oosterhout tel. 0243-488100 eensing@barenbrug.nl lvdweerd@barenbrug.nl</p>	<p>Grassen, klavers, voedergewassen</p>	<p>BH</p>
<p><i>Euro Grass BV</i> Dhr. B. Bles Postbus 26 6590 AA Gennep Tel. 0485 550620 bernard.bles@eurograss.nl</p>	<p>Grassen</p>	<p>EG</p>
<p><i>CZAV</i> R. Fieman Postbus 402 4460 AV Goes tel. 0113-629000 r.fieman@czav.nl</p>	<p>Granen, voedergewassen Alleen zomertarwe in eigen bio- vermeerdering</p>	<p>CZ</p>
<p><i>Joordens Zaden BV</i> Vincent Enting Schijfweg Noord 5 3995 LM Kessel 077-4621888 06-53363735 Vincent_enting@hotmail.com</p>	<p>Granen, voedergewassen</p>	<p>JZ</p>
<p><i>Pioneer Hi-Bred Northern Europe</i> Dhr. Bart Verellen Karel de Backerstraat 49 B-2620 Hemiksem Tel. 0032 476482452 Bart.verellen@pioneer.com</p>	<p>Voedergewassen</p>	<p>Pi</p>

<i>KWS Benelux</i> Dhr. J. Buis Nikkelstraat 55 8211 AJ Lelystad tel. 0186 65 75 06 j.buis@kws.de	Voedergewassen	KWS
<i>Innoseeds</i> R.Boons Postbus 10.000 5250 GA Vlijmen tel: 073-5188544 rene.boons@innoseeds.nl	Granen, voedergewassen (voorheen Cebeco)	Ce
<i>Kremer Zaden</i> H.J.Konijn/R.Hoitink Industrieweg 7 1775 PV Middenmeer tel: 0227-501308 info@kremerzaden.com henk@kremerzaden.com	Voedergewassen	Kr
<i>Monsanto</i> C. Roggenband Scheldelaan 460 Haven 627 B-2040 Antwerpen Tel: 0033 472144186	Voedergewassen, nog geen bio-aanbod	Mo
<i>Neutkens Zaden</i> Neutkens Zaden & Aardappelen F. Pasmans/D.Meijs Lantie 1a 5512 NG Vessem Tel: 0497 - 59 1794 Fax: 0497 - 59 2005 fpasmans@neutkens.nl	Wederverkoper voedergewassen	Neu
<i>Rijnvallei</i> R. van Veen Postbus 20 Tielsestraat 1 6675 AA Valburg Tel: 0488-431401 valburg@rijnvallei.nl	Granen en voedergewassen Dit jaar geen eigen bio-vermeerdering, wel verkoop in samenwerking met Ekotrak	RV
<i>W. van Maanen</i> Hoefweg 2 3772 MH Barneveld Tel: 0653710309 w.v.maanen@hccnet.nl	Granen en voedergewassen (nieuw)	Ma
<i>Bejo Zaden B.V.</i> Dhr. F. v.d. Crommert Postbus 50 1749 ZH Warmenhuizen tel. 0226-396162 f.crommert@bejo.nl	Groenten	BZ
<i>Broer B.V.</i> Postbus 61 1619 ZH Andijk tel. 0228-591394 onion@broerbv.nl	Bio-aanbod voor 2005, voor 2006 en 2007 geen bio-aanbod; blijft wel geïnteresseerd	Br

<p><i>Clause Semences</i> A. Biesheuvel Zwartemeerpad 9 8317 PE Kraggenburg Arjen.biesheuvel@wxs.nl</p>	Geen bio-aanbod	CS
<p><i>De Bolster/Immenhof</i> B. & F. Vosselman Oude Oenerweg 13 8161 PL Epe Tel. 0578 621433 Fax. 0578 621418 fvosselman@planet.nl</p>	Groenten (overgenomen door nieuwe eigenaar)	DB
<p><i>De Ruiter Seeds (DRS)</i> Mevr. J. Gilijamse Leeuwenhoekweg 52 2661 CZ Bergschenhoek tel. 010-5292222 len.dekok@deruiterseeds.com</p>	Vruchtgewassen	RS
<p><i>HILD samen GmbH (Nunhems Zaden)</i> C. Rabus/P. Rubitscheck Kirchenweinbergstraße 115 D-71672 Marbach/ Neckar tel. 0049-7144-84731 claudia.rabus@nunhems.com paul.rubitschek@nunhems.com</p> <p>NL-besteladres: Nunhem Zaden BV Postbus 4005 6080 AA Haelen tel: 0475-599222</p>	Groenten	Hi
<p><i>Nickerson-Zwaan</i> N. Van Zanten Tel: 0162-690900 nanne.van.zanten@nickerson-zwaan.com</p>	Geen bio-aanbod	NZ
<p><i>Rijk Zwaan</i> Postbus 40 2678 ZG De Lier tel. 0174-532300 m.mulder@rijkszwaan.nl s.de.vos@rijkszwaan.nl</p>	Groenten	RZ
<p><i>Sakata Seed Europe</i> Dhr. A. Dingjan Roerdompstraat 4 1602 RV Enkhuizen tel. 0228-319972 aad.dingjan@sakata-eu.com</p>	Groenten, geen bio-aanbod	SS
<p><i>Vitalis Biologische zaden B.V.</i> Dhr. J.C.J. Velema Hengelderweg 6 7383 RG Voorst tel. 0575-502648 j.velema@biovitaliszaden.eu</p>	Groenten	VB

<i>Hoogzand Uienhandel</i> Molendijk 42 3227 CC Oudendoorn tel: 0181-461451 hoza-uienzaad@planet.nl	Uien	HZ
<i>Bakker Brothers</i> J.G.A. Bakker Postbus 7 1723 ZG Noord-Scharwoude tel: 0226-331364 sales@bakkerbrothers.nl	Groenten, heeft paar jaar geleden bonen biol. vermeerderd, maar nu geen bio-aanbod meer.	BB
<i>Vreeken's Zaden Dordrecht</i> Ton Vreeken Postbus 182 3300 AD Dordrecht tel 078-6135467 Info@vreeken.nl	Geen bio-aanbod meer sinds 2005	VZD
<i>Seminis Vegetable Seeds</i> J. Timmerman Westeinde 161 1601 BM Enkhuizen tel: 0228 357000 jan.timmerman@seminis.com	Geen bio-aanbod	Se
<i>Western Seed International</i> H. Aarden Burg. Elsenweg 53 2671 DP Naaldwijk Tel: 0174 671 549 h.aarden@westernseed.nl	Groenten, geen bio-aanbod bekend in 2006, nu wel	WS
<i>PopVriend</i> K. Timmerman Postbus 5 1619 ZG Andijk Tel: 0228-591462 ktimmerman@popvriendseeds.nl	Groenten Alleen bio-spinazie; Voor bio-bonen geen geldig certificaat (bio-USA certificaat geldt niet in EU!)	PV
<i>Ko van der Dries</i> J.A. vd Dries Ansjovisweg 19 8251 RW Dronten 0321-317025	Bieslook, niet meer voor verkoop, nu alleen voor eigen gebruik	KD
<i>Syngenta</i> N. van Vliet Postbus 29773 1601 M Enkhuizen tel: 0228-366211 nicovan.vliet@syngenta.com	Groenten, geen bio-aanbod	Sy
<i>Goossens Flevoplant</i> M. Suiker marcelsuiker@flevoplant.nl	Aardbeiplantgoed	GF

Bijlage 2. Brief met aankondiging traject annexbespreking

Aan de betrokken bij de
vermeerdering van biologisch
uitgangsmateriaal en de opstelling van de nationale annex 2007

Driebergen, 7 augustus 2006

Betreft: Aankondiging traject nationale annex biologisch uitgangsmateriaal 2007

Evenals de voorgaande jaren heeft ook dit jaar het Louis Bolk Instituut (LBI) van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de opdracht gekregen om het traject te begeleiden om tot een gedragen advies te komen vanuit de sector (zaadbedrijven en telers) met betrekking tot de invulling van de nationale Annex 2007. Deze Nationale Annex is de lijst met (sub)gewassen waarvoor geen ontheffing zal worden verleend voor het gebruik van gangbaar geteeld uitgangsmateriaal in de biologische landbouw.

Wij hopen dat we in de looptijd van het traject weer op uw medewerking kunnen rekenen. Daartoe sturen wij u alvast het tijdspad met de te volgen stappen toe (zie bijlage), zodat u daarmee rekening kunt houden met betrekking tot het raadplegen van uw achterban. LNV heeft gekozen daarin eenzelfde traject te begaan als voorgaande jaren.

Het kader

Volgens een nieuwe Europese Verordening die op 14 augustus 2003 vastgesteld is en per 1 januari 2004 is ingegaan, blijft het mogelijk om gangbaar geproduceerd zaai- en pootgoed te gebruiken, mits daarvoor een ontheffing is verkregen. Wel is het de bedoeling dat er zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van soorten en rassen die wel biologisch beschikbaar zijn.

Daarom zal er mogelijk op termijn een Europese lijst komen van gewassen (de Europese Verordening spreekt over "soorten") waarvan voldoende biologisch vermeerderde rassen beschikbaar zijn, zodat er voor elke teeltwijze voldoende keus is. Voor de gewassen die op deze zogenaamde Europese Annex komen te staan wordt dus door de hele EU geen ontheffing meer gegeven aan de teler voor het gebruik van gangbare rassen.

De Europese Annex is op dit moment nog leeg, vandaar dat de nationale annex een belangrijk instrument is.

Nationale annex

Nederland heeft, evenals enkele andere landen in de EU, eind 2003 voor het eerst een nationale lijst opgesteld van (sub)gewassen waarvoor in 2004 geen ontheffingen meer zijn afgegeven, de zogenaamde Nederlandse Annex. (Sub)gewassen zijn op de Nederlandse Annex geplaatst indien er voldoende geschikte rassen biologisch beschikbaar waren. Het gevolg hiervan was dat de Nederlandse teler bij de teelt van (sub)gewassen die op de Nederlandse Annex staan geen gangbaar zaad meer mocht gebruiken en dus moest kiezen uit de beschikbare biologisch geteelde rassen. De Nederlandse Annex wordt jaarlijks geactualiseerd. In het najaar van 2006 vindt de actualisatie plaats voor het jaar 2007 (met een doorkijk naar daaropvolgende jaren).

Database en evaluatie gebruik

In de nieuwe verordening staat ook dat iedere lidstaat een digitale databank moet inrichten waar de zaadbedrijven hun aanbod aan biologische rassen kunnen registreren. Deze databank (www.biodatabase.nl) is opgezet en wordt beheerd door Naktuinbouw en is sinds 1 januari 2004

operationeel. Door deze databank is het aanbod aan biologisch vermeerderd uitgangsmateriaal transparanter geworden. Telers maken veelvuldig gebruik van deze databank. Essentieel is uiteraard wel dat leveranciers wijzigingen in de voorraden doorgeven, zodat Naktuinbouw zorg kan dragen voor een actuele en correcte informatievoorziening.

Voor rassen die op de databank staan wordt geen ontheffing meer verleend. Voor het bepalen of een (sub)gewas op de Nederlandse Annex kan worden geplaatst is het nodig te bekijken of van de relevante subcategorieën van een gewas voldoende biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is. Hiervoor moet per subcategorie de beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal op rasniveau bepaald worden en vervolgens beoordeeld worden of dit voldoende is voor plaatsing op de Nationale Annex. Voor de Annex 2005 zijn hiertoe criteria opgesteld die ook voor 2007 gebruikt kunnen worden.

Wat vragen wij van de zaadbedrijven?

Wij vragen van de zaadbedrijven aan te geven wat voor 2007 (en 2008) het verwachte rassenaanbod is van de (sub)gewassen die voor plaatsing op de Nederlandse Annex in aanmerking komen. Het gaat dan slechts om die rassen die met een erkend certificaat biologisch zijn vermeerderd. De zaadbedrijven zullen daartoe eind augustus een format per email vanuit het LBI toegestuurd krijgen, die zij vóór 15 september moeten insturen naar het LBI.

Wat vragen wij van de expertgroepen?

Door (de weer opnieuw in te stellen) expertgroepen wordt op basis van objectieve criteria beoordeeld of het aanbod voor 2007 voldoende is om (sub)gewassen op de Nederlandse Annex te plaatsen. De evaluatie gegevens over de afgegeven ontheffingen in het eerste deel van 2006 vormen mede input voor de discussies in de expertgroepen.

De expertgroepen geven advies die LBI verwoordt in een voorstel aan de Directie Landbouw van het Ministerie van LNV (DL-LNV). Tevens wordt, waar mogelijk, een doorkijk gemaakt naar 2007. Het is de bedoeling dat deze expertgroepsbijeenkomsten in de 3^e week van oktober zullen plaatsvinden, zie tijdschema. Het is uiteindelijk DL-LNV die de Nederlandse Annex definitief vaststelt op basis van het advies.

Tijdspad

Het tijdspad waarin het advies aan LNV tot stand moet komen is, evenals andere jaren, krap. Dit heeft te maken met het feit dat zaadbedrijven veelal niet voor september weten wat hun zaadproductie heeft opgeleverd. Wij hopen met dit bericht u desondanks tijdig op de hoogte gebracht te hebben van het tijdspad.

Internationale meeting

Het European Consortium for Organic Plant Breeding (ECO-PB) organiseert in het kader van een EU project en samen met een Deense partner een internationale tweedaagse meeting in Nederland op 28 en 29 september a.s. om verdere stappen te zetten voor afstemming tussen betrokken landen, zie bijlage. Indien u interesse heeft deel te nemen, dient u zich aan te melden bij de NL-contactpersoon Maaïke Raaijmakers/Biologica.

Nadere informatie kunt u verkrijgen bij de uitvoerders:
Edith Lammerts van Bueren 0343-523869 (e.lammerts@louisbolk.nl),
Coen ter Berg 0527-292236 (coenterberg@solcon.nl)

Wij danken u bij deze vast voor uw medewerking!

Hoogachtend,
E. Lammerts van Bueren (projectleider)

Bijlage: tijdspad annexproject (zie pg 3 van dit verslag)

Bijlage 3. Brief aan de expertgroepleden

Driebergen, 3 oktober 2006

Betreft: uitnodiging Annex bijeenkomst expertgroep Aardappelen 24 oktober 2006

Geachte mevrouw/mijnheer,

Namens het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) nodigen wij u uit zitting te nemen in één van de expertgroepen (op gewasbasis) die zijn opgezet om de overheid te adviseren over het plaatsen van gewassen op de Nationale Annex 2007. Voor de gewassen die op de Annex staan moet biologisch uitgangsmateriaal gebruikt worden en zal net als in voorgaande jaren geen ontheffing meer worden verleend voor het gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal.

U bent uitgenodigd voor de Expertgroep Aardappelen. De bijeenkomst vindt plaats op dinsdag 24 oktober van 10.30 tot 12.30 uur op het Louis Bolk Instituut, Hoofdstraat 24, 3972 LA Driebergen. De samenstelling van de Expertgroep Aardappelen vindt u in bijlage 1.

Achtergrondinformatie

In augustus 2003 is de EU-verordening 1452/2003 voor ontheffing van het gebruik van biologisch zaaizaad vastgesteld. Hieruit zijn twee acties voortgekomen. Naktuinbouw heeft op verzoek van het Ministerie van LNV een elektronische database voor biologisch uitgangsmateriaal opgezet. Het Ministerie van LNV heeft zich sterk gemaakt voor een werkzame Nationale Annex sinds 2004. Expertgroepen hebben een belangrijke bijdrage geleverd bij het vullen van deze Nationale Annex.

Ook dit jaar heeft het Ministerie van LNV het Louis Bolk Instituut gevraagd de bijeenkomsten van de expertgroepen te organiseren. Het doel van de expertgroepbijeenkomsten is om per gewasgroep tot een gedragen advies aan LNV te komen omtrent de vulling van de Nationale Annex 2007. Het uitgangspunt hierbij is om op een reële basis zo veel mogelijk gewassen op de Annex te krijgen om zo het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal verder te stimuleren.

Het Louis Bolk Instituut schrijft op basis van de adviezen van de expertgroepen een advies aan de Directie Landbouw van het Ministerie van LNV over het vullen van de Nationale Annex 2007. Het Ministerie van LNV stelt daarna de Nationale Annex voor 2007 vast.

Input voor de discussie

Om de expertgroepen zo efficiënt mogelijk te laten functioneren is er door het Louis Bolk Instituut (LBI) voorbereidend werk gedaan. Het LBI heeft alle betrokken zaadbedrijven aangeschreven en hen gevraagd in een tabel aan te geven van welke rassen zij biologisch uitgangsmateriaal hebben in hoeveelheden zaad die toereikend zijn voor de vraag vanuit de markt. Bijlage 2 is de aanbodslijst voor de Expertgroep Aardappelen. U wordt vriendelijk verzocht deze informatie vertrouwelijk te behandelen, aangezien de zaadbedrijven deze vertrouwelijk hebben verstrekt.

Bijgaand is ook een overzicht geleverd die door Skal is aangeleverd met betrekking tot de ontheffingen die in het afgelopen jaar zijn afgegeven (bijlage 3). De tabel bevat zowel ontheffingen die zijn verleend aan telers als ontheffingen aan vermeerderings-bedrijven voor proefrassen. Deze gegevens vormen een belangrijke informatiebron voor de discussies over het wel of niet plaatsen van een gewas op de Annex 2007.

Bijlage 4 geeft een overzicht van de criteria voor het wel of niet plaatsen van een (sub) gewas op de Nationale Annex en vormt een belangrijk handvat tijdens de discussies in de expertgroepen.

Uw rol

De genodigde personen van telerszijde en van de kant van de zaadbedrijven vertegenwoordigen de belangen van respectievelijk Biologica en Plantum NL.

Er wordt van u als expert verwacht dat u de lijst met beschikbare rassen in uw gewasgroep (bijlage 2) zorgvuldig bestudeert en bij collega's informatie inwint, zodat u zo goed mogelijk op de hoogte bent van de vereisten per gewas en de prestaties van de rassen onder biologische teeltomstandigheden op landelijk niveau. De vragen die we u specifiek willen voorleggen staan beschreven in bijlage 5.

Indien u nog vragen heeft horen wij dat graag.

Met vriendelijke groet,

Edith Lammerts van Bueren
Coen ter Berg

Voor informatie:

Coen ter Berg, 0527-292236

Edith Lammerts van Bueren 0343-523860

Bijlage a. Samenstelling Expertgroep Aardappelen

Bijlage b. Aanbodlijst Aardappelen 2007

Bijlage c. Overzicht van afgegeven ontheffingen in eerste helft van 2006

Bijlage d. Beoordelingscriteria per (sub)gewas

Bijlage e. Vragen aan de expertgroepen

Bijlage f. Vragen voor de vertegenwoordigers van de telers.

Bijlage g. Vertegenwoordiging telers per gewas

Bijlage d. Beoordelingscriteria

Om te beoordelen of een (sub)gewas een voldoende breed assortiment rassen biedt voor opname op de nationale annex, dienen de volgende criteria gehanteerd te worden:

- indien nodig opdeling in subgewas
- aantal aanbieders
- aantal rassen per subgewas
- variatie aan rassen om binnen het gewas alle teelt perioden en gebruikersdoeleinden te dekken
- de mogelijke uitwisselbaarheid van de rassen als er zaad van een ras aan het eind van een seizoen op is geraakt.

Toelichting: om een reëel en goed gevulde annex te krijgen kan het soms aan de orde zijn om een gewas verder op te splitsen in subgewassen of zelfs teelt- of gebruikersdoeleinden.

Bijvoorbeeld: in geval van andijvie kunnen er voldoende rassen zijn voor de onbedekte teelt van vroeg tot laat, maar voor bedekte teelt wellicht niet. Om te voorkomen dat er bijvoorbeeld in het geheel geen andijvie op de annex komt, bestaat er op nationaal niveau de mogelijkheid andijvie op te splitsen in Andijvie-glad-open teelt wel op de annex, maar Andijvie-glad-bedekt niet. Of bijvoorbeeld: aardappel-tafel-vroeg.

.....

Bijlage e. Vragen aan de expertgroepen

In de expertgroepzittingen wordt het aanbod rassen per (sub)gewas getoetst aan een aantal criteria:

- h. Zijn de hoofdassen aanwezig?
- i. Dekt het assortiment alle teeltperioden en gebruikersdoeleinden onder biologische omstandigheden?
- j. Is opdeling van een gewas in subgewassen wenselijk?
- k. Zijn de rassen binnen een (sub)groep uitwisselbaar?
- l. Zijn er meer dan 2 aanbieders?
- m. Indien het een klein gewas (areaal) betreft met 1 aanbieder, maar wel geschikte ras(sen), kan voor de Annex 2007 worden volstaan met een uitvoeringsadvies om geen ontheffing te verlenen voor gangbaar zaad. Evenals in vorig jaar kan de expertgroep adviseren een dergelijk gewas gewoon op de annex te plaatsen indien er geen ontheffingen zijn aangevraagd in het voorgaande jaar.
- n. Indien assortiment niet dekkend genoeg is, wat is er dan nodig om dit wel dekkend te krijgen voor 2007 of later?

.....

Bijlage f. Vragen voor de vertegenwoordigers van de telers.

Stel in jouw sector de volgende vragen per gewas:

1. Welke rassen waren in 2006 de hoofdassen?
 2. Op welke oppervlakte werden die rassen geteeld?
 3. Welke rassen worden de hoofdassen in 2007?
 4. Op welke oppervlakte worden deze rassen geteeld?
 5. Opmerkingen t.a.v. gewenste eigenschappen die nu niet aanwezig zijn bij het biologisch aanbod aan rassen.
-

Bijlage g. Vertegenwoordiging telers per gewas

H. Rozendaal:

Sluitkool
Boerenkool
Spruitkool
Koolrabi
Meiraap
Koolraap
Rettich
Tuinboon
Radijs

J. Duijnhouwer:

Sla
Selderij
Postelein
Raapstelen
Groenlof
Veldsla
Rucola
Stamslabonen
Stokslabonen
Erwten
Peulen

J. Sweere:

Peen (B en C)
Spinazie (industrie)
Bonen (industrie)
Erwten (industrie)
Witlof
Sjalotten
Plantuien
Knoflook

A. van Vilsteren:

Broccoli
Bloemkool
Zaaiui
Rode biet
Knolselderij
Kruiden

J. van Lierop:

Andijvie
Prei
Ijsbergsla
Chinese kool
Bospeen
Knolvenkel

H. Risseeuw:

Aardappelen
Granen
Groenbemesters

T. Saat:

Granen
Groenbemesters

J. Melgers:

Aardappelen
Granen
Groenbemesters

G. Frijns:

Grassen
Veevoedergewassen

M. van Liere:

Grassen
Veevoedergewassen

L. Verbeek:

Kasteelten:
vruchtgewassen

A. Jonker:

Kasteelten

M. Boon

kasteelten

J. Dudink:

Aardappelen

W. te Winkel:

Aardappelen

Bijlage 4. Toelichting advies over zaaiuien

(een brief van deze strekking is op 27 oktober 2006 per email aan zoveel mogelijk betrokkenen in de biologische sector verstuurd (uientelers, uienhandel, uienzaadbedrijven).

Achtergrond van de discussie

De biologische sector heeft zichzelf als doel gesteld om de biologische keten zoveel mogelijk sluitend te maken om zich daarmee maximaal te onderscheiden van de gangbare sector en een betrouwbaar biologisch product in de markt te kunnen zetten. De afhankelijkheid van gangbaar geproduceerd zaad is (naast bijvoorbeeld mest) een van de aandachtspunten in dit proces. Om het gebruik én de ontwikkeling van biologisch zaad te stimuleren is sinds 2004 het gebruik van biologisch zaad in de EU verplicht; ontheffing is alleen mogelijk indien er voor een specifiek gewas onvoldoende geschikt aanbod is.

In opdracht van het ministerie van LNV inventariseert het Louis Bolk Instituut jaarlijks het aanbod biologisch zaaizaad en wordt de geschiktheid van het assortiment per gewas(groep) door expertgroepen beoordeeld. Bij een aantal cruciale gewassen, waaronder uien, stagneert het ontwikkelingsproces; wat zowel telers als zaadbedrijven frustrereert.

Uien

Sinds een aantal jaren produceren enkele zaadbedrijven biologisch zaad van een behoorlijk aantal commerciële uienrassen. Toch ligt het gebruik van biologisch uienzaad onder Nederlandse uientelers tot op heden beneden de 10%. Dit heeft verschillende oorzaken.

- *Zaadprijs*. In de eerste plaats was het biologisch geproduceerde zaaizaad vele malen duurder dan het niet-biologische zaaizaad. Dit resulteerde in een 10 tot 30 % hogere kostprijs voor het eindproduct.

Dat terwijl de teelt van biologische uien de laatste jaren ver onder de kostprijs geproduceerd werd.

- *Oneerlijke concurrentie*. Daarnaast speelt mee dat de regels voor het gebruik van biologisch zaad per lidstaat verschillend geïnterpreteerd worden. Wanneer de Nederlandse telers wel biologische zaden gebruiken en telers in omliggende landen niet, resulteert dat in een concurrentie nadeel op de exportmarkt.

- *Raseigenschappen*. Ten derde wijken telers vaak vanwege specifieke raseigenschappen uit naar rassen waarvan geen biologisch zaad beschikbaar is.

De Europese wetgeving rond biologisch uitgangsmateriaal heeft verschillende zaadbedrijven gestimuleerd om te investeren in de ontwikkeling en productie van biologisch uienzaad. Door de geringe afname van biologisch zaad door biologische telers blijven zaadbedrijven echter met hun voorraden zitten en dreigt de ontwikkeling van nieuwe biologisch vermeerderde uienrassen tot stilstand te komen. Verschillende zaadbedrijven, waaronder Bejo, Advanta en Hoogzand Uienhandel, hebben hun biologische uienprogramma al op een laag pitje gezet.

Door bovengenoemde feiten was de discussie over het gebruik van biologisch uienzaad en de ontwikkeling van nieuwe rassen in een impasse geraakt.

Bespreking in Expertgroep

Op donderdag 26 oktober heeft de expertgroep na een lange en intensieve discussie unaniem besloten om LNV te adviseren uien op de Nationale Annex te plaatsen. Hierbij is de volgende afweging gemaakt:

- Voor de leden van de expertgroep was het duidelijk dat er nu echt stappen gezet moeten worden om uit de impasse te komen. Zonder een duidelijk ontwikkelingsperspectief dreigen zowel telers als zaadbedrijven met lege handen te komen staan. Het aanbod en het gebruik van biologisch zaad zullen dan alleen maar afnemen.

- Naast kwaliteit en vroegheid zijn meeldauwresistentie en lange bewaarbaarheid de belangrijkste raseigenschappen voor telers. Het huidige aanbod aan biologisch vermeerderde uienrassen is ruim (16 rassen) en omvat diverse hoofdrassen.

Wellington is genoemd als ras dat op dit moment het beste scoort op bewaarbaarheid. Helaas is er geen perspectief dat dit ras van *Syngenta* ooit biologisch aangeboden zal worden. Het heeft dus ook geen zin om daarop te wachten. Het geeft wel aan hoe belangrijk het is dat de zaadbedrijven die zich wél inzetten voor de biologische sector, meer prioriteit geven aan lange bewaarbaarheid.

- De afgelopen jaren hebben uientelers hun uien vaak onder de kostprijs moeten verkopen. Mede hierdoor is het areaal biologische uien in Nederland het afgelopen jaar bijna gehalveerd. De stijgende uienprijs en het betere marktperspectief voor de biologische sector van nu en de komende jaren maakt het economische argument minder zwaarwegend.

Tegelijkertijd heeft Bejo als belangrijkste uienproducent de prijs van haar biologische zaden fors verlaagd tot 2,1 keer de prijs van het NCB zaad. Hiermee dragen ook de zaadbedrijven bij aan de voorwaarden om verdere groei in het gebruik van biologisch uienzaad mogelijk te maken.

Uitstraling

De expertgroep is ervan overtuigd dat het gebruik van biologisch zaad een positief effect heeft op uien als een betrouwbaar Nederlands exportproduct, en dat dit een uitstraling heeft naar de hele Nederlandse biologische sector.

Het Louis Bolk instituut en Biologica hebben toegezegd om zich fors in te gaan zetten om te zorgen dat het Nederlandse voorbeeld navolging krijgt in de landen om ons heen. Ook zullen de Nederlandse exporteurs opgeroepen worden om het gebruik van biologisch zaaizaad door Nederlandse telers als verkoopargument te gebruiken bij hun buitenlandse klanten (zie ook het lopende Uien-ketenproject van LBI en Biologica).

Tot slot heeft de Nederlandse overheid nu een belangrijk middel in handen om andere lidstaten te stimuleren in het gebruik van biologisch zaad, daarbij trots verwijzend naar wat er in ons land al allemaal geregeld is. Met deze stap wordt historie geschreven; er wordt een flinke stap voorwaarts gemaakt in het sluiten van de biologische kringloop én er wordt een duidelijk signaal gegeven aan zaadbedrijven en andere marktpartijen dat de biologische sector het waard is om in te investeren.

27 oktober 2006

Anton van Vilsteren, biologisch uienteler

Maaïke Raaijmakers, Biologica

Edith Lammerts van Bueren en Coen ter Berg, Louis Bolk Instituut

Tabel Beschikbaarheid van biologisch vermeerderde gele en rode zaai-uienrassen

2004	2005	2006	2007
Accent F1 (BZ)	Accent F1 (BZ)	Accent F1 (BZ)	Accent F1 (BZ)
Arenal F1 (Ad)	Balstora (VB)	Balstora (VB)	Balstora (VB)
Hoza (HZ)	Donna (HZ)	Donna (HZ)	Donna (HZ)
Hyfort F1 (BZ)	Hoza (HZ)	Hoza (HZ)	Hoza (HZ)
Hystar F1 (BZ)	Hyfort F1 (BZ)	Hyfort F1 (BZ)	Hyfort F1 (BZ)
Profit F1 (Ad)	Hyskin F1 (BZ)	Hyskin F1 (BZ)	Hyskin F1 (BZ)
Rijnsb. 5 Balaton (VB)	Hystar F1 (BZ)	Hystar F1 (BZ)	Hystar F1 (BZ)
	Hytech F1 (BZ)	Hytech F1 (BZ)	Hytech F1 (BZ)
	Julia (HZ)	Julia (HZ)	Julia (HZ)
	Profit F1 (Ad)	Rijnsb. 5 Balaton (VB)	Profit F1 (Ad)
	Rijnsb.5 Balaton (VB)		Rijnsburger 5 Balaton (VB)
			Rijnsburger 4 (DB)
	Red Baron (BZ)	Red Baron (BZ)	Red Baron (BZ)
	Redspark F1 (BZ)	Redspark F1 (BZ)	Redspark F1 (BZ)
	Romy (HZ)	Romy (HZ)	Romy (HZ)